

Upravništvo: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Uredništvo: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Podružnica: Novo mesto, Ljubljanska cesta 42
Računi: za ljubljanske pokrajine po poštovnih
čerkovnem zavodu št. 17.149, za ostale kraje
Italije Service Post, Cor. Post. No. 11-118
IZJELJUCNA ZASTOPNOST: za italije in Kz.
Italije in mozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izjava vank dan rano ponedeljka
Narodna mala mesečno Lk 18.-,
in mozemstvo vključno s »Ponedeljkom Je-
trome Lk 36.50.
Uredništvo:
Ljubljana, Pucničjeva ulica 5., telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Odbiti sovražni napadi na tuniškem bojišču

Ojačena izvidniška delavnost na fronti pri Sirti

Glavni stan Italijanskih Oboroženih sil je objavil 28. decembra naslednje 947. vojno poročilo:

Ojačena delavnost izvidniških oddelkov na fronti pri Sirti.

Na tuniškem odseku so bili odbiti krajevni napadi, ki jih je sovražnik podvzel proti našim prednjim postojankam. V letalskih dvo bojih so nemški lovci sestrelili eno sovražno večernoto letalo.

Nemško letalstvo je učinkovito bombardiralo letališča v Alžiru in pristanišče na prave v Boni.

Med sovražnim poletom nad luko v Sta-
xu je protiletalska obramba zadela eno le-
talo, ki je strmoglavilo v plamenih.

Izgube angleškega in ameri- škega letalstva

Lizbona, 28. dec. s. Neko zavezniško
uradno poročilo javlja, da je angleško
letalstvo izgubilo v Francoski severni Afri-
ki od začetka operacij do danes 114 letal,
izmed katerih jih odpade na ameriško le-
talstvo 59.

Občutne sovjetske izgube ob Donu

Med Volgo in Donom je bilo uničenih 59 sovjetskih oklopnih voz
Uspešni letalski napadi — Vsi sovjetski napadi odbiti

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 27. dec.
Vrhovno poveljstvo nemške vojske je ob-
javilo danes naslednje poročilo:

Na področju Tereka so se razbili ponovni
sovražni napadi. Med temi in včerajšnji
uspešni obrambni boji med Volgo
in Donom ter v velikem loku Dona je bilo
uničenih 59 sovjetskih oklopnih voz. V bu-
dih letalskih napadih, pri katerih so sode-
lovali tudi italijanski in rumunski letalci,
je sovražnik prav tako utrpel visoke iz-
gube.

V srednjem odseku fronte so bili krajevni
napadi sovražnika proti nemškim postoj-
ankam zavrnjeni.

Jugovzhodno od Ilmenskega jezera je
sovražnik ponovno napadel, vendar so bili
vsi napadi, čeprav jih je podpiralo letal-
stvo in oklopni oddelki, v hudih bojih in
deloma v protisunkih odbiti.

Na fronti ob Lednem morju so strmo-
glavna letala z dobrim učinkom napadala
pristanišče na prave pri Ribškem polotoku
in v Murmansku.

V Libiji ojačeno obojestransko izvidni-
sko delovanje.

Krajevni napadi sovražnika proti našim
bojnim predstajam v Tunisu s. bili za-
vrnjeni, v protisunkih pa pridobljeno na-
daljnje ozemlje. Strmoglavna in bojna le-
tala so v nizkih poletih prizadela sovražni-
ku občutne izgube.

Uspešni nemški in zavezniški protinapadi ob Donu

Berlin, 28. dec. Današnje dodatno nem-
sko poročilo javlja, da se sovražniku na
nobeni točki ni posrečilo doseči kakšnega
omembe vrednega uspeha. Čeprav je upora-
bil velike sile, ni mogel prodreti nemških
in zavezniških postojank, marveč je bil na

različnih mestih prisiljen umakniti se na
svoje druge postojanke. Novi poskusi za
dosego določenih taktičnih in strateških ci-
ljev so sovražnika veljati znatnih žrtev,
med drugim je izgubil tudi 71 oklopnih
voz.

Zlasti hudi so še vedno boji med Donom
in Volgo, kjer je nastopil nenaden padec
temperature. Od večerj beležijo povprečno
20° pod ničlo. Od tega dne dalje tudi ne-
prestan divjajo snežni meteži, vendar so
se nemške in zavezniške čete ustavljale iz-
redno žilavo, v nekem odseku pa so na-
pravile protinapad ter osvojile neki kraj.
Tudi ob srednjem Donu so se ponesrečili
sovjetski napadi. Oklopni oddelki, ki so
se bili vkinili v nemške postojanke, so
bili poginili nazaj, pri čemer je bilo 12
oklopnih voz onesposobljenih za nadaljnje
gibanje. Iz Stalingrada je ena divizija rde-
lih strelcev izvršila napad, pa je bila tak-
isto odbita.

O vseh teh bojih poroča vojaški sotrudi-
nik DNB: Ako se v splošnem ne more trdi-
ti, da je prišlo do bistvene izpremembe
v položaju na bojiščih, se lahko mirne duše
poudarja, da se je nemška obramba odlično
obnesla. Pomoč, ki neprestano doteka na
vzpostavljeno fronto ob srednjem Donu, je
stabilizirala odpor ter pokazala tehnično
in moralno premoč zavezniških vojsk. Že
40 ur zavezniške divizije ne zadržujejo z
uspehom samo silovitih sovražnih napadov,
ki se vrše brez prestanka ob podpori velikih
močeh oklopnih oddelkov, marveč tudi
samo prehajajo na raznih točkah v proti-
napade in odbijajo napadalce. Sovjetski na-
padi so bili izvršeni tudi z močnimi kolo-
nami oklopnih voz.

Drug važni činitelj je močna podpora.

ki jo imajo zavezniki v svojem letalstvu.
Odkar so se vremenske okoliščine zbolj-
šale, je letalstvo ob srednjem Donu in v
srednjem odseku v položaju, da noč in dan
brez prestanka napada sovražnika z izred-
no učinkovitostjo.

Uradno poročilo madžarskega glavnega
stana javlja, da so udarniki sopronjske le-
gije v donskem odseku izvršili niz napadov
proti močno utrjenim sovjetskim postojan-
kam. Po hudih borbah se je Madžarom po-
srečilo uničiti 59 sovražnih utrd. Pri tem
so ujeli mnogo sovražnikov ter zaplenili
mnogo orožja in streliva. Sovražni poskusi
za napadalo izvidniško delavnost so bili
onemogočeni s pazljivostjo madžarskih čet,
ki so sovražniku prizadele hude izgube.

V karelskem odseku so v zadnjih 24
urah finske čete preprečile dva sovjetska
poskusa za prodor, ki so ga hotele izvesti
sovjetske pehotne čete. V nekem drugem
odseku je topniški ogenj razprzil sovjetsko
enoto, ki se je zbirala, da preide v napad.
Na fronti pri Anusnu na bregu Oneskega
jezera so finske čete v protinapadu raz-
pršile sovjetske oddelke. Na fronti v vzhod-
ni Kareliji je finsko topništvo v južnem
odseku razpršilo sovjetski oddelki, ki je
napadal finske postojanke. Pri Rukajerviju
so sovjetske čete po izdatni topniški pri-
pravi napadle z veliko silo prednje finske
postojanke, bile pa so odbite z velikimi iz-
gubami. V odseku v Uhtuju je sovjetska
četa prešla preko zamrznjenega jezera in
hotela izvršiti iznenaden napad, napadalec
pa so bili pravočasno odkriti ter skoraj
popolnoma uničeni v koncentriranem ognju
topništva in pehote. Preostali napadalec
so se jedro vrnilo preko ledu na svoje iz-
hodišče.

Veličasten pogreb Giulia Barrelle

Prisostvovali so mu najvišji zastopniki oblasti in Stranke

Milan, 27. dec. s. Pogreb viteza velikega
križa Giulia Barrelle upravnega ravnatelja
lista »Popolo d'Italia«, ki je bil davi, je
bil svečano izprizanje ganjene solidarnosti
celotne družine revolucionarstva lista, kakor
tudi oblasti in milanski fašistični pravo-
kov ter tovarišev mestnega tiska. Obilica
cvetja je spremenila v veličasten gaj mrlji-
ško sobo, kjer so smrtne ostanke pokoj-
nega stražile črne srajce lista in fašistična
skupina »D'Annunzio«. Iz hiše »Popola
d'Italia« je krenil ob 9.15 spreved v župno
cerkev San Babile. Krsto so častno pozdra-
vila zastopstva Vojske in Milice z orožjem,
s rimskim pozdravom pa jo je pozdravila
mnogošča, naka je bila položena na voz,
ves poln cvetlice.

Na čelu spreveda so bili dr. Mezzasoma
kot zastopnik ministra za ljudsko kulturo,
prefekt, senator Manlio Morgagni, podžu-
pan Viani, tovariš Zerbi, pokojnikov osebni
tajnik, kvestor, komendant Labus in ko-
mandator Stabbia. Pred mrtvaškim vozom
so nosili vence med njimi Ducejev venec
ter venca nacionalnega direktorja Stranke

in občine. V prapor zvezze Fašijev
prapor Fašija prvenca in pokrajinskih sku-
pin, prapor »Popola d'Italia« in množica
delavstva ter uradništva. Za mrtvaškim vo-
zom je avangardist nosil odlikovanja po-
kojnega.

Sledili so vdova, sinovi in sorodniki, nato
pa podtajnik Stranke Ravasio in direktor
»Popola d'Italia« Vito Mussolini ter sku-
pine zastopnikov oblasti in pravkov, med
katerimi sta bila zvezna tajnika iz Milana
in Novare, župan iz Roviga kot zastopnik
prefekta in glavnega urednika ter celotno
uredništvo »Popola d'Italia«.

Spreved je prispel do cerkve, ki je bila
vsa v žalnem in kjer so duhovniki opravili
pogrebne molitve. Tovariši so se nato str-
nili okrog krste in podtajnik stranke Ra-
vasio je odredil fašistični obred poziva.
Med ganjenostjo navzočih je odmevala him-
na »Giovinezza«, ki jo je igrala fašistična
godba »Aldo Sette«. Ob spremstvu svojcev
so krsto odpeljali v Rovigo, kjer je bila
položena v družinsko grobnico.

Zahvalni dar rumunske pravoslavne cerkve kralju in maršalu Antonescu

Bukarešta, 27. dec. s. Obnavljajoč staro
rumunsko tradicijo je rumunski patriarh
podaril letos »križ zmage« kot zahvalni
dar rumunske pravoslavne cerkve kralju
in konduktorju države. Obred izročitve
križa kralju je bil v kraljevi palači v Bu-
karešti ob navzočnosti kraljice matere,
dvora in najvišjih dostojanstvenikov cer-
kve. Patriarh Nikodem je rekel, ko je iz-
ročil vladarju »križ zmage«, ki je čudo-
vita mostovina v zlatu in sijajno delo zla-
tarjev iz Firenc, da hoče biti križ »simbol
dokončne zmage in blagoslov cerkve za ru-
munsko vojsko, ki se bori proti temnemu
sovražniku z vzhoda. Mi se borimo v pravi-
nični vojni, je zaključil patriarh. To je
sveta vojna za obrambo vere, Zmagal bo
tisti, ki veruje v Boga.

Kralj Mihael je odgovoril patriarhu in
javil med rugin: Z vero v krščanstvo je

mojemu narodu uspelo in bo vedno uspelo
premagati vse nevihte in najhujše preiz-
kušnje. Tudi v tem resnem trenutku, ki
ga preživljamo, daje vera prednikov moje-
mu narodu vedno zavest pravičnosti nje-
gove stvari in neomajno zaupanje v bodo-
nost. Rumunski narod ve, da ni potegnil
meča, da bi napadel, temveč, da bi se branil,
ko se je na njegove krščanske želje
sporazumevanja odgovorilo z vpadom v
dve dragi pokrajini, ki sta bili iztrgani
materji domovini ter nato z grožnjami, ki
je spravila v nevarnost naš narodni obstoj.
V skladu s krščanskim naukom naš narod
na sovražstvo ni odgovoril s sovražstvom,
temveč je ostal trden in odločen v obrambi
svojih svetih pravic.

Enaka svečanost je bila v predsedništvu
ministrskega sveta, ko je bil »križ zmage«
izročen maršalu Antonescu.

Špansko-portugalsko prijateljstvo

Madrid, 27. dec. s. Po obisku zunanjega
ministra Jordana na Portugalskem, so bile
izmenjene poslanice med predsednikom
Carmono in generalom Francom. V njih
oba država poglavarja znova potrjujejo
pripravljenost, da bo tesno prijateljstvo med
oba država ojačalo mednarodno po-
litiko polotoka in dalo plodne uspehe.

Američani kršijo portugalsko nevtralnost

Lizbona, 27. dec. s. Velike skupine sever-
noameriških letal so danes preletele por-
tugalsko obalo v smeri proti jugu. Neka-
tera letala so preletela portugalski zračni
prostor, v Villa Donde na Severnem Portu-
galskem, je moral neki ameriški dvomotorni
zasilno pristati. Pilot je bil interniran.

Komunistično rovarjenje v Argentini

Buenos Aires, 27. dec. s. Kalles Ibargu-
ren, predsednik komisije za argentinsko
kulturo je dopisniku lista »El Cabillo«
v razgovoru izjavil, da državi grozi vedno
bolj naraščajoča komunistična propaganda.
Zatrudi je nadalje, da je sedanja vojna med
komunizmom in fašizmom in da libe-
ralizem nima nobene bodočnosti več ter je
dokončno premagan.

Galilejeve proslave v Švici

Curich, 27. dec. s. Akademik Italije Fran-
cesco Severi je na povabilo švicarske družbe
za razvoj kulturnih in gospodarskih odno-
sov z Italijo proslavil na curiški tehniški
Galileja, v Baslu pa je predaval o Galileju
v umetniški dvorani. Obe proslavi sta zelo
uspeli.

Žrtev potresa v Turčiji

Carigrad, 24. dec. s. Žrtev potresa v Er-
banu, Toki in Niksi so se izkazale k sreči
manj številne, nego so prvotno mislili. V
Erbanu so našli 418 mrtvih in 480 ran-
jenih, v Niksi 53 mrtvih in 120 ranjenih.
Potres je 2155 hiš popolnoma porušil, med
njimi 1654 v Erbanu. V Niksi je 410 po-
polnoma porušeni in 450 delno prizadetih
hiš. V drugih krajih je bilo 14 hiš popo-
loma porušeni, 40 pa delno. Prebivalstvo
krajev, ki so trpeli zavoljo potresa, so za-
časno spravili v barake in taborišča. Tele-
fonske in brozjavne zveze so obnovili.

Prepoved pošiljanja mono- polskih predmetov v tujino

Rim, 24. dec. s. Uradno se objavlja, da
je prepovedano pošiljati v inozemstvo v
pismih ali v zvezkah brez vrednosti ali pošt-
nih paketih tobak, cigare in cigarete ter
druge monopolne predmete, kar velja tudi
za racionalne vrste blaga, razen v prime-
ru posebnega dovoljenja. Klor se ne bo
ravnil po teh predpisih, se bo moral zago-
varjati pred oblastjo, odposlano blago pa
bo zaplenjeno. Ostale podrobnosti o po-
šiljanju paketov v tujino bodo zainteresi
zvedeli pri poštini uradih.

Razširjenje obsednega stanja v Iranu

Ankara, 25. dec. s. Iz Teherana prihaja
jo vesti, da je bilo obsedno stanje raz-
širjeno na vso državo in sicer zaradi hu-
dih nemirov, do katerih je prišlo v zvezi
s pomanjkljivo razdelitvijo sladkorja in
pšenice, ki jo je obljubljala vlada. Pri-
stojni prehranjevalni uradi so objavili za-
radi pomirjenja prebivalstva, da izvirajo
vse te težave zaradi ovir v prometu, ki
postajajo zmerom bolj kritične.

Tudi v Libanonu se položaj ni zboljšal,
ker so tamkaj po nekaj tednih, odkar je
bil uveden nov vojni davek, začeli pobiri-
teli nove davke na dohodke, ki bodo za-
deli predvsem male trgovce in obrtnike
ter nameščence.

Končno javljajo iz Egipta, da je že ne-
kak časa ves trgovski promet skoraj po-
polnoma ukinjen, ker so vse ladje zasegli
za prevoze za vojaške namene. Vsi pro-
testi proti tem ukrepom so ostali brez-
uspešni.

Nove omejitve v Ameriki

Buenos Aires, 24. dec. s. Po vesteh iz
Washingtona je bila vlada zaradi narašča-
jočih potreb za vojsko in zaradi obveznosti
po zakonu o posojilih prisiljena za prihod-
nje leto znova zmanjšati civilno porabo ži-
ta in maslobo. Nadalje je bilo odredeno, da
se morajo strogo racionalizirati konzervirani
proizvodi, katerih ogromne zaloge so sko-
raj čisto izčrpane.

Buenos Aires, 24. dec. s. Odredbe v Ze-
dinjenih državah, po katerih je treba zelo
omejiti obratovanje motornih vozil, so za-
leli 7 milijonov zasebnih avtomobilov, ki
so jih morali umakniti iz prometa v noči
od 19. na 20. t. m. Z uveljavitvijo tega
ukrepa se je popolnoma spremenila zunanja
slika pouličnega življenja v New Yorku,
kjer sedaj razpoložljiva prevozna sredstva
niso več zadostna za normalne potrebe pre-
bivalstva.

Japonski letalski napadi na Čungking

Čangkaškova protiletalska zaščita brez moči

Tokio, 28. dec. s. Agencija Domei poro-
ča, da so japonske letalske sile izvršile na-
padne polete proti vojaškim napravam v
Čungkingu. Na kitajskem letališču je bilo
uničenih 10 sovražnih letal. Med napadom
sovražno protiletalsko topništvo ni nasto-
pilo, pa tudi letalstvo se ni dvignilo proti
napadalcem, tako da so se vsa japonska le-
tala brez poškodb vrnila na svoje izho-
dišče.

Tokio, 28. dec. s. Eden izmed vojnih po-
ročevalcev agencije Domei javlja, da nekega
japonskega oporišča v Birmi, da je letalski
kapetan Mijamaru, ki se je udeležil japo-
skih poletov nad kitajsko letališče v Juna-
nu severozapadno od Kuninga, izjavil, da
je sovražna zaščita popolnoma onesposo-
bljena za vsako obrambo in da se je samo
eno letalo dvignilo nasproti japonskim le-
talskim silam. Kapetan Mijamaru je dodal,
da so vremenske prilike izvrstne ter da so
bili cilji izredno jasno vidni. Sovražno pro-
tiletalsko topništvo je bilo tako iznenade-
no z bliskovitostjo japonskega napada, da so
japonska letala lahko brez težav in opas-
nosti bombardirala letališče, tamonje na-
prave in letala na tleh.

Letalski napad na Kalkuto

Bangkok, 28. dec. s. Iz Novega Delhija
poročajo, da so japonska letala danes v
prvih urah izvršila polet nad Kalkuto.
Po urah angliških poročil so ja-
poneke bombe povzročile nekoliko požarov.

Japonski poziv Indijcem

Tokio, 26. dec. s. Japonska letala so pre-
letela pokrajino jugovzhodno Indije in me-
tala letake z nasveti za civilno prebival-
stvo, naj zapusti vse kraje, ki so v bližini
anglosaških prebivališč.

Odbit napad angleških letal na Bangkok

Bangkok, 28. dec. s. Sovražna letala, ki
so poizkušala prošlo noč izvršiti napad na
Bangkok in okolice, so bila prisiljena
umakniti se proti zapadu. K begu jih je
prisililo zlasti silovito delovanje protiletal-
skega japonskega in tajskega topništva.
Sovražna letala so metala bombe in ob-
streljevala kraje s strojnimi. Med civil-
nim prebivalstvom je bilo 10 oseb ranjenih.

Velik požar

v Blagovješensku

Tokio, 28. dec. s. Kakor poroča »Tokio
Osaka Šimbun« iz obmejnega pasu med
Rusijo in Mandžurijo, je 26. decembra iz-
bruhnil velikanski požar v stanovanjskih
delih mesta Blagovješenska. V tem delu
mesta leži tudi vojaške barake. Požar je
trajal vso noč. Kolikor se je moglo videti
z južnega brega reke Amur, je požar po-
vzročil znatno škodo.

Kakšen mir je potreben

Himmlerjevo glasilo o potrebi borbe za pravičen mir

Berlin, 23. dec. V tukajšnjih političnih
krogih zbujajo posebno zanimanje uvodnik
Himmlerjevega glasila »Das Schwarze
Korps« List piše o tako znanem miru in
navaja, da so prav na dneve ob nastopu
zime predniki današnjih Nemcev navadno
podajali obračun svojega dela v preteklo-
sti in si začrtali smernice za nadaljnje
delo, pri čemer so si obljubili, da bodo
še bolj pogumni in bolj zvitji, da bi tako
čim bolj poskrbeli za blaginjo lastnih ple-
men in za njihovo obrambo proti zve-
rnam in ljudem. Poglavarji so se nato se-
stali, da bi se pogovorili o tem, kar bi da-
nes imenovali organizacijo miru. Pogovori
so se sukali o najprimernejših sredstvih za
zagotovitev skupne obrambe in o razvoju
lastnih sil. Skupnost je bila tem jačja in
mir tem bolj varen, prav tako tudi varno
življenje žensk in otrok, zavarovana po-
sest lovskega ozemlja in orožja, kolikor
jačja je bila skupnost. Prav dobro so ve-
deli, da pomeni mir moč, silo in varnost.
Življenjske izkušnje so jih naučile, da mo-
rajo biti močni prav zaradi ljubezni do
miru.

Narodi, ki so v začetku nemške zgodovine
izginili po dolgi borbi in o katerih ni
ostalo niti ime, so šli na bojišče in se
borili prav do zadnjega moža, pač iz lju-
bezni do miru. Vedeli so namreč, da je sa-
mo oni mir resničen, ki si ga pridobijo
z orožjem v roki, ne pa oni, ki velja stra-
hopetec, neoboroženim in sužnjem, ki ne
morejo nič izgubiti in ki kvečjemu me-
njajo gospodarja.

Tako so bile v zgodovini dolge dobe mi-
ru in je bil mir vselej mir močnih ter je
trajal toliko časa, dokler se ni poru-
šilo ravnotežje med močnim in šibkim.
Vselej, ko so ljudje poskušali zamenjati
mir moči z mirom, ki bi se opiral na fi-
lozofska in moralna načela, je trajal samo

toliko časa, ki je bil močnemu potreben,
da se je medtem boril drugod.

L. 1919 je bilo mnogo Nemcev, katerim
ni mir pomenil nič drugega kakor mirno
in udobno življenje. Veseli so že bili, ako
jim ni bilo več treba misliti za usodo svoj-
ce na bojišču. Prav malo jih je brigalo,
ali so bili napori štirih vojnih let zaman,
da sta dva milijona nemških vojakov pa-
dla zaman in da so se bataljoni Senegal-
cev vgnezdili ob Renu, kakor jih tudi ni
brigalo, da bi mogel sovražnik sistematsko
izkoristiti vso Nemčijo. Mislili so kvečje-
mu, da bo sovražnik odvzel bogastvo in-
dustrijskim magnatom in bogatim vele-
posrednikom. Režeru, ki ni nima, ne bo
mogel ničesar vzeti. Tako je mislila ogra-
mna večina. Mir za vsako ceno ni bil to-
re veliko zlo; tem slabše za bogataše, ki
bodo morali plačati, in za oficirje, ki bodo
brezposelni. Glavno je, tako so mislili ti
ljudje, da se gospodarsko življenje zopet
obnovi, glede kolonij pa so mnilli, da itak
niso mnogo koristile in da bi oni nekaj
zabojev banan tudi brez njih lahko pri-
šlo na trg. Nič jim tudi ni bilo za nemško
trgovsko brodogojstvo. Bodo vsaj graditelji la-
dij, tako so ti ljudje mislili, zapustili svo-
je udobne palače in si najeli skromna
stanovanja. To prav lahko žrtvujemo, ako
bo v zameno narodu končno zagotovljen
mir.

Ta račun se je zdel precej točen, toda
kmalu so ljudje spoznali, da so se zmo-
tali. Vsi brez razlike so morali plačati svoj
delež zaradi izgubljene vojne. Demokrati,
socialisti, komunisti ali narodni socialisti
— vsi so se morali odpovedati blaginji in
delu, vsi so morali stradati in skromno ži-
veti, ter plačevati zelo visoko odkupnino
za mir. Izkušnja nas je tako izučila, da se
ni moglo odrediti narodni skupnosti, da si
miru za poedince, da poedinec ne more

sklepati miru na svoj način in da kolikor
šibkejši je kdo, tem manj je sovražnik pri-
pravljen pogajati se.

S to bogato izkušnjo smo vstopili v to
novo vojno, da bi si končno z orožjem v
roki izvojevali resnični mir. In če sedaj
ob prehodu v zimo govorimo o miru, go-
vorimo o njem tako, kakor so govorili na-
ši davni predniki, namreč o miru močnih.
V svoji mirovni poslanici nam vsemogočni
ni večni Bog po božičnem angelu govo-
ri, da si ljudje zaslužijo svojo usodo z
borbo. (Il. Piccolo.)

Dr. Göbbelsov božični govor

Berlin, 24. dec. s. O priliki 4. vojnega
božiča je imel propagandni minister dr.
Göbbels svoj običajni božični govor, v ka-
terem je med drugim poudarjal, da Nemci
v svoji zgodovini še nikoli niso prebili bo-
žiča tako daleč drug od drugega kakor v
letosnjem letu. Sin je na vzhodni fronti,
oče na zapadu, brat na ledenem severu,
prijatelj v afriški puščavi, a na vseh mor-
jih križarijo nemške vojske v borbi za
naš obstoj. Vojna, je nadaljeval mini-
ster, je trda stvar. Nima nobenega obzira
ne za ljudi ne za njihove osebne želje.
Bije se za velik cilj, ki ga je mogoče do-
seči le tedaj, če se ji vse podredi, in de-
jansko živimo, delamo in se bjezmo sko-
raj tri leta in pol pod njeno ukazovalno
nujnostjo.

Potem ko je dr. Göbbels poveljal ne-
smrtno vrlino bojevnikov in se spomnil s
spoštovanjem padlih vojakov, je dodal, da
velja v tem trenutku zahvala naroda po-
sebnost staršem, vdovam in sirotam padlih
junakov. Prehajajoči na notranjo fronto,
je poudaril, da vojaki, ki na fronti izpo-
stavljajo prsi sovražniku, nima potrebe, da
bi gledal nazaj. Njegov hrbet ščiti vojska
delavcev, kmetov in tvorcev duha, v po-
sebnosti meri pa nemške žene. Fronta in do-
movina, je dejal, predstavljata borečo se
in delujočo enoto, ki brani s hrabrostjo
in odločnostjo svoj obstanek. Prisilili so
nas v to vojno in se bomo trdo držali do
zmagovitega konca, izkoriščajoč sile vsega
naroda. Tu je dr. Göbbels prosil Boga za
varstvo Hitlerja in nemškega naroda. Sko-
zi borbo in delo, skozi zmago in mir, je
naša izpoved vere v božični noči 1. 1942.
Že se zamajava svetla doba. Da jo doseže-
mo, je zaključil minister, se moramo boriti
in žrtvovati, toda nekega dne se bo po-
javila pred nami. Gre samo za čas, po-
trpjenje, pogum, bistrovidnost in zaupa-
nje v trdnost naših duš in vrlino naših
dragih.

Odmevi Darlanovega umora

Tanger, 27. dec. s. Agencija Reuter po-
roča iz Alžira, da je francoski imperialni
svet za Severno Afriko uradno določil ge-
nerala Girauda za naslednika admirala
Darlana v svojstvu Visokega komisarja za
francosko Severno Afriko in glavnega po-
veljnika njenih kopnih, pomorskih in le-
talskih sil. General Bergeret je bil imeno-
van za pomočnika visokega komisarja.
Iz vseh vesti, ki jih je objav

Sestanek učiteljskega zbora Glasb. Matice

Te dni je komisija Glasbene Matice prof. dr. Attilio Budrovich zbral ves učiteljski zbor Glasbene Matice, ki ga tvorijo kakih 30 profesorjev. V spremstvu komisarskega odposlanca sta bila predsednik Glasbene Matice dr. Ivan Zirovnik in rektor Glasbene akademije prof. Betetto. Slednji je kot ravnatelj šole Glasbene Matice nagovoril prisrčno pozdrav odposlanca Visokega komisarja ter izrazil svoje zadovoljstvo, ker je bil ta poslanec poverjen osebi globoke izobrazbe ter obdarjeni s duhom razumevanja. Nato je p. zdravlil vsem dobro znano novega predsednika, čigar ime je povezano že kakih 50 let s življenjem Glasbene Matice, saj je bil novi predsednik najprej gojenec zavoda, nato član odbora in kasneje tudi podpredsednik.

Nato je povzel besedo prof. Budrovich, ki je izrekel čestitke in najboljše želje Nj. Eksc. Visokega komisarja učiteljskemu zboru ter ga obvestil o pomoči, ki jo je v

imeni fašistične vlade obljubil Glasbeni Matici. Visoki komisar, zlasti glede pomoči glasbeni šoli, ki bo najbolj deležna podpore. Zato je pravilno, da o tem zvedo tudi gojenci, zlasti oni, ki uživajo posebne olajšave. Vse to dokazuje, kako gorostasno so govorice, ki so napovedovale ukinitev šole in ki so komisarskemu odposlancu pripisovale značaj nekakega sekvestra.

Prof. Budrovich je zaključil svoj govor s prišrčno željo in s pohvalo plemenitega truda, ki ga posveča stvari učiteljski zbor.

H koncu je govoril še predsednik Glasbene Matice, ki je naslovil na učitelje neko liko besed, prežetih s čustvovanjem lojalnosti napram vladi. Za te besede se mu je prof. Budrovich znova zahvalil in poudarjal, da je lojalnost edino, kar zahteva vlada, ter je obljubil, da bo vedno zvest tolač tega čustvovanja pri Visokem komisarju.

Anglija izgublja svoj imperij

Londonska propaganda se na vse načine trudi, da bi zabrisala ali vsaj omilila katastrofalno vti, ki so ga v angleški javnosti napravile izjave nekaterih ameriških osebnosti in listov. Ni dolgo tega, kar je ameriški revija »Life«, ki je niče ni demantiral, zapisala, da se »Zedinjene države niti v sanjah ne bore za to, da bi ohranile britanski imperij«. Willkiejeve izjave, ki so bile nato navzlic londonskim protestom potrjene, pa so še bolj jasno pokazale, kakšno je ameriško stališče v tem pogledu. Willkie, ki je ostro kritiziral Churchilla, je namreč zlasti v nekem članku v listu »New York Herald Tribune« svetoval »združenim narodom«, naj bi izdelali načrt, po katerem naj bi bile po vojni vse na razpolago materialne baze za gospodarski razvoj posameznih držav. Po tej teoretični in hinavsko utvarni izjavi pa je konkretno zapisal: »Tako se seveda ne more zgoditi samo po preprostih izjavah naših voditeljev, kakor na primer v atlantski karti, tem manj, ker se eden izmed njenih avtorjev (Churchill) v zadnjem času trudi, da bi bral stari imperialni red, in izjavlja pred vsem presenečenim svetom: Hočemo ohraniti, kar imamo.«

To nam kaže, kako si danes tako zvani ameriški »idealizem« priznava, da bi oropal Anglijo njenega imperija, seveda samo zato, da bi namestu njega ustvaril ameriški imperij, ki naj bi bil še večji in nič manj roparski. Nekateri bolj daljnovidni Angleži so menda že spoznali, v katero smer pihata ameriški veter. Stephen King Hall je namreč o tem takole pisal: »Tisti, ki si ustvarja, da bi mogla Anglija nekoga dne zopet zasesti Hongkong in Singapur, grade gradove v oblakih.« V Zedinjenih državah so v tem pogledu bolj jasni, tam se ne predajajo takšnim utvaram. Med tem pa tam delajo obračune in ugotavljajo pred vsem, katera britanska posest je že v prešla v ameriške roke po znani kupnji o prodaji 50 starih ameriških rušilcev Angliji v avgustu 1940. Kakor znano, je Anglija tedaj nekatera svoja ameriška oporišča »dala v najem« za dobo 99 let, kar praktično seveda pomeni prav toliko kakor za vedno. Razen tega je prav dobro znano, da na primer Nova zemlja strateško zapira dostop h Kanadi, med tem ko vsa ostala oporišča zapirajo dostop k Zgodnji Indiji in bi lahko zaprla britanskemu brodomu tudi petrolejske dobave.

S Kanado je napoved isto. Vojaška zveza med Kanado in Zedinjenimi državami je dala tem poslednjim tolikšno in takšno

pravice, da je Roosevelt mirno lahko izjavil: »S to zvezo so meje med Kanado in Zedinjenimi državami odpravljene.« Nove korake na tej poti predstavlja industrijska zgradnja Kanade s pomočjo ameriškega denarja in kanalizacija San Lorenza, ne da bi seveda niti govorili o vojaških prometnih zvezah vzdolž kanadske obale ob Pacifiku, kajti z izgovorom gradnje ceste na Aljasko so se Američani dejansko polastili vsega tega področja.

V Avstraliji je nekaj podobnega. Tam nima le vojaškega položaja v rokah ameriški general Mac Arthur, temveč se je ameriška vojaška oblast polastila tudi vsega otočja in oporišč, ki so prej pripadala Avstraliji odnosno Veliki Britaniji. A kakor da bi to še ne bilo dovolj, je ameriški imperializem stegnil svoje roke celo v Sirijo in Libanon, v Irak in drugam, kjer sicer gospodarijo Angleži, a še bolj Američani. V Siriji prihaja na primer zaradi sodelovanja obeh »bratrancev« — ob podpori plačanih francoskih generalov — dnevno do novih sporov, ki so zelo značilni in včasih celo smešni. Če bi kateri izmed starih britanskih imperialistov vstal iz groba in si ogledoval današnji zemljevid sveta, bi ga najbrže zadela kap: od Falklandskega otočja do polotoka Labrador in od Južne Afrike do Indije se na vseh neklanjih britanskih postojank že uveljavlja ameriški vpliv.

V okvir istih ameriških spletk moramo šteti tudi borbo v Francoski severni Afriki, kjer so si Zedinjene države pridobile Darlana in Girauda proti angleškemu ljubljencu De Gaulleu. Tudi tu gre v bistvu le za ameriško ekspanzijo in osvojitve pozicij na škodo Anglije. Amerika se je neposredno usidrala tudi že v belgijskem Kongu, v Liberiji, v Francoski zapadni Afriki in se odtod seveda ne bo več umaknila. Morganova banka že prevzema nalogo tako zvane »reorganizacije« alžirsko-marokanske železnice. Celotno v Egiptu so poleg Angležev tudi Američani in isto velja za vso ostalo Afriko, kjer angleškega vojaka komaj še prenašajo. V Indiji ima novi Rooseveltov odposlanec jasno nalogo: pripraviti teren za bodočo severnoameriško ekspanzijo. Nek britanski list z velikim nakladi je ob času izglasovanja znanega ameriškega zakona »o posojilu in najemu« zapisal dobesedno: »Zedinjene države so pravkar sklenile financirati vojno do zadnjega Angleža.« No, bena ugotovitev bi ne mogla biti točnejša. Po vsem tem pa se v Angliji zares lanko vprašajo: Zakaj in za koga vodi Anglija to vojno?

Imenovanje komisarja za občino Horjul

Ker se je pokazala potreba za razpust redne občinske uprave v Horjulu ter za imenovanje novega izrednega komisarja, odreja Visoki komisar na temelju čl. 3 Kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX. št. 291 naslednje:

Čl. 1. Redna občinska uprava v Horjulu se razpušča.

Čl. 2. Za izrednega komisarja omenjene občine se postavlja Stanovnik Filip.

Okrajni komisar v Ljubljani se poziva, da izvrši pričujoči odlok.

Ljubljana, 15. decembra 1942-XXI.
Visoki komisar Emilio Grazzoli.

Božičnica industrijskih in trgovskih nameštencev

Kolektivna pogodba o božičnici in minimalni plači nameštencev, zaposlenih v industrijskih in obrtnih podjetjih, določa, da se izplača nameštencem v teku meseca decembra 1942 božičnica v višini zadnje enomesečne plače, v kolikor jo podjetje v obliki trinajste plače še niso izplačala.

V božičnico se vračunajo do višine odgovarjajočega zneska izredni prispevki, ki jih je podjetje že dalo po 30. juniju 1942. Nameštencem, ki niso bili zaposleni pri istem podjetju vse leto, se izplača božičnica v obliki tolikih dvajstotin od zadnje mesečne plače za vsak celoten mesec službe, pri čemer se v korist prizadetega računa za vsak mesec opravljene službe čas nad 15 dni kot cel mesec.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Torek, 29. decembra ob 16.30: Gradbenik Solnes, Red Torek.
Sreda, 30. decembra ob 16.30: Oče, Red B.
Četrtek, 31. decembra ob 16.30: Ples v Trnovem, Izven.

H. Ibsen: Gradbenik Solnes. Drama v treh dejanjih. Osebe: Solnes — Levar, Alina — Marija Vera, Hilda Wanglova — Milica Utkar-Boltarjeva, dr. Herdal — Raztresen, Knut Brovik — J. Kovič, Ragnar Brovik — Verdonik, Kaja Foslijeva — Simčičeva. Režija — Marija Vera.

OPERA

Torek, 29. decembra: zaprto.
Sreda, 30. decembra: ob 16.: Seviljski brivec, Red Sreda.
Četrtek, 31. decembra, ob 16. uri: Slep miš, Opereta, Izven.

Nova vprizoritev v Operi. V sredo bo premiera Puccinijevе enodejanke »Sestra Angelika« in Beethovenova 7. simfonija, pod taktirko dirigenta Neffata. Glavne partije: Heybalova, Poličeva, Golobova. Režija in scena: R. Primožič. Koreografija VII. simfonije je člana Maksa Krbosa, ki bo debutiral s tem delom kot koreograf. V njem bo tudi kot pesalec nastopil s svojo ženo Ireno. Kot solisti plešejo še: Bravničarjeva, Japljiva, Remškarjeva in Pogacar.

NAROCITE SE NA ROMANE

DOBRE KNJIGE!

Iz Srbije

Macedonski kmetje se organizirajo. V razgovoru, ki ga je imel generalni tajnik bolgarske kmetijske zveze s sofijskimi časniki, je dejal, da je organizacija kmetke, ga prebivalstva v novo priključenih krajih v polnem teku. V skupljenem okrožju obstoja že 18 kmetijskih okrožij, v katerih je včlanjenih 40.000 kmetov, v bitolskem okraju pa so organizirani 4 okrožja z 12.000 člani.

Zupni urad v Skoplju sporoča vsem, ki hočejo imeti od njega kakršne koli listine, da je zupni arhiv ob razslu Jugoslavije pogorel. Zato naj stranke, ki potrebujejo dokumente od skopskega zupnega urada, pri zupnih uradih izpolnijo posebne formularje, ki jih naj podpiseta dve priči in te formularje pošljejo v Skopje, kjer bodo služili kot temelj za izdajanje listin.

E. I. A. R. — Radio Ljubljana

Parlamo l'italiano

Schema della XI. lezione che verrà tenuta dal prof. dott. Stanko Leben, mercoledì, il 30 dicembre 1942-XXI, ore 19.

Tu natisnjeno besedilo je samo ključ za vse one, ki sledijo pouku italijanske po radiu. Italijanske ure so na sporedu ob ponedeljkih in sredah za začetnike, ob petkih pa za one, ki imajo že gotovo predznanje, vedno ob 19. uri.

LEZIONE UNICESIMA

Metafore animalesche

Se siamo tardi d'Ingegno, ci chiamano buoi; se sudici e corpulenti, porci; se villani e selvatici, cinghi; se ignoranti, asini. Chi ripete i discorsi altrui è un papagalio; chi riproduce le altrui azioni è una scimmia; chi esercita un poco di usura a sollievo dei disperati, è una sanguisuga. Patite le distrazioni? Vi dan dell'alocco. Siete uomo di tutti i colori? Vi dicono camaleonte. Siete astuto? Oh che volpe! Siete vorace? Oh che lupo! Oh che talpa, se non vedete le cose più chiare! Oh che mulo, se siete pertinace! Oh che gufo, se assorbite la luce della verità! La donna fraconica è vendicativa è una vipera, la volubile è farfalla, civetta la lusinghiera...

Ma qui, osserverà taluno, non si tratta

che di qualità viziose. Oh!... la forza con generosità (e anche senza) ha l'eterno suo modello nel leone. La fedeltà e l'amicizia hanno per tipo inevitabile il cane. Gli amanti teneri si dicono colombe; l'ingegni sublimi aquile; i buoni poeti cigni. Chi ha acuto l'occhio della mente, vien paragonato alla lince; l'uomo mansueto si onora col titolo di agnello; chi fa risparmio per i futuri bisogni, si chiama ruggine come la formica; perfino l'eclettico è un'ape che succhia il miele da ogni fiore. Insomma stimo travo chi mi sa trovare un individuo solo che in bene o in male, non rassomigli a tre o quattro bestie almeno.

(Giovanni Rajberti)

ESERCIZIO

Traducete: Ta pisalni stroj (macchina da scrivere) je (costare) predrag. — Preveč besed rabijo (usare). — Kako dolgočasno (noiso) je ta revija! — To jabolko je še premalo zrelo (maturo). — Z nikomer ne izgovorijo. — V tem mestu je preveč odvetnikov (avvocato). Kaj ti je? Ali si bolan? — Nisem; kakaj? — Zelo rdeča lica (guance) imas in čelo (la fronte) zelo vroče. — To vino mi (mi) ne ugađa (piacere); presladko je.

Gospodarstvo

Zunanja trgovina Hrvatske

V Zagrebu so bili objavljeni podatki o zunanji trgovini Neodvisne Države Hrvatske za gospodarsko leto 1941/42, to je za čas od 1. oktobra 1941 do 30. septembra 1942. V tem času je znašal izvoz Hrvatske 1.191.000 ton v vrednosti 3494 milijonov kun. Od celotnega izvoza je odpadlo na izvoz v Italijo 683 milijonov kun ali 19,7%, izvoz v Nemčijo 1012 milijonov kun ali 57,6%, na izvoz v Protektorat 107 milijonov kun ali 3,1%, na izvoz v Srbijo 337 milijonov kun ali 9,7%, na izvoz v Švico 104 milijona kun ali 3%, na izvoz v Madžarsko 89 milijonov kun ali 2,5% in na izvoz v Rumunijo 39 milijonov kun ali 1,1%.

V tem času je znašal celotni uvoz 643.000 ton v vrednosti 5004 milijona kun. Od tega je odpadlo na uvoz iz Italije 1520 milijonov kun ali 30,4%, na uvoz iz Nemčije 2978 milijonov kun ali 59,2%, in na uvoz iz Protektorata 250 milijonov kun ali 5%. Na ostale dežele je od celotnega uvoza odpadlo: na Rumunijo 73 milijonov kun, na Madžarsko 67 milijonov kun, na Srbijo 39 milijonov kun, na Švico 34 milijonov kun, na Slovaško 20 milijonov kun in na Portugalsko 11 milijonov kun.

Naraščanje javnega dolga Zedinjenih držav

Pred prvo svetovno vojno so imele Zedinjene države le 1,2 milijarde dolarjev javnega dolga, v teku vojne pa se je dolg povečal na 28,6 milijarde dolarjev. Po vojni je uspelo ta dolg do sreda leta 1930. zmanjšati na 16,2 milijarde dolarjev, potem pa je pričel dolg že v letih svetovne gospodarske krize zopet naraščati, zlasti potem, ko je postal Roosevelt predsednik Zedinjenih držav, predvsem v zvezi z eksperimenti za oživiljenje gospodarstva (New-Deal). Tako je že sreda leta 1938. javni dolg narasel na 37,3 milijarde dolarjev. Naslednje leto se je dvignil na 40,4, leta 1940. na 43,0, sreda lanskega leta pa je dosegel 48,4 milijarde dolarjev.

Po vstopu Zedinjenih držav v vojno se je dolg pričel dvigati v fantastične višine in je sreda leta 1942. dosegel 71,9 milijard dolarjev ter bo sredi prihodnjega leta po dosedanjih proračunih narasel na 125,4 milijarde dolarjev. Dejanska zadolženost pa bo verjetno še znatno večja, kajti samo v decembru bo izdanih vsega za 9 milijard državnih obveznic, tako da bo ob koncu leta dosežena je vsota 110 milijard dolarjev. V marcu letošnjega leta je ameriški kongres povečal maksimalno vsoto javne zadolženosti do 65 na 125 milijard. Ta skrajna meja pa bo kmalu dosežena. Ker je v začetku letošnjega leta znašal javni dolg 58 milijard, bo doseglo celotno povečanje ameriškega javnega dolga v teku leta 1942. 52 milijard dolarjev. Ko je Roosevelt leta 1933. prevzel mesto predsednika, so znašale letne obresti Zedinjenih držav za javni dolg 600 milijonov (za dolg v višini 21 milijard). Sredi prihodnjega leta pa bodo letne obresti narasle na 2,5 milijarde dolarjev.

Vzmenirjenje vzbuja v Ameriki poleg rastoe zadolženosti tudi naraščanje denarnega obtoka. V letih gospodarske krize je znašal ameriški denarni obtok okrog 4 in pol do 5 milijard dolarjev, sreda leta 1939 je dosegel 7141 milijonov dolarjev, lani v decembru ob vstopu Zedinjenih držav v vojno 10.717 milijonov, letos v decembru pa se je že povzpela na 14.840 milijonov. Ves ameriški denarni in kreditni aparat so morali vključiti za financiranje vojne. Zvezne rezervne banke (novčanične banke) morajo intervenirati na trgu državnih papirjev, da ne padejo tečaj. V zvezi s temi intervencijami se je v teku enega leta portfelj državnih papirjev pri teh bankah povečal od 2,18 na 5,14 milijarde dolarjev. Na ta način pomagajo novčanične banke posredno financirati vojno. Ti nakupi so pripomogli k temu, da se je povečal obtok bankovcev. Glavno breme pa nosijo kreditne banke. Pri večjih zavodih, ki tedensko objavljajo svoje izkaze, se je portfelj državnih papirjev v 10 mesecih vojne podvojil; povečal se je za 7 milijard. Vzporedno s povečanim obtokom bankovcev pa se krči ponudba potrošnega blaga na trgu, zato je razumljivo, da se cene navzlic raznim ukrepom za stabilizacijo nadalje dvigajo.

Gospodarske vesti

— Prometna zveza Adria-Dunav. Po končani vojni na Balkanu je pričela Italija posvečati največjo pozornost ureditvi prometnih zvez z balkanskimi državami. Letos poleti je italijanski minister za izmenjavo Riccardi napovedal ustanovitve avtomobilske prevozne družbe, ki bo oskrbovala redni blagovni promet med albanskimi lukami in Bolgarijo preko Skoplja in Sofije do Ruščuka ob Dunavu, tako da bo ta prometna zveza služila tudi povečanju italijansko-rumunske blagovne izmenjave. O priključitvi bolgarskega ministra Zaharijeva v Rimu je bila sklenjena tudi pogodba o gradnji ceste, ki bo vezala Bolgarijo z italijanskima lukama Durazzo in Antivari. Sedaj poročajo iz Sofije, da je finančni minister Bošilov predložil Sobranju načrt o uresničenju te prometne zveze. Izvedbo načrta bo prevzela italijansko-bolgarska družba, nazvana Balkanska transportna družba s sedežem v Rimu. Osnovna glavna družba znaša 40 milijonov levov in 8 milijonov lir. V upravi družbe je 7 Bolgarov in 7 Italijanov. Promet se bo vršil na progi Antivari—Skopje—Sofija—Ruščuk in na progi Durazzo—Struga—Tetovo—Skopje—Sofija—Ruščuk. Družba je dobila koncesijo za uporabo svobodne luke v Antivariju.

— Italijansko-norveški trgovinski sporazum. Med Italijo in Norveško je bil sklenjen trgovinski sporazum za leto 1944. Po tem sporazumu bo Norveška dobavljala Italiji med drugim ribe, ribje olje, lesovino, celulozo in kemične proizvode, Italija pa bo dobavljala Norveški sočivje, sadje, vino, tekstilno blago, kemične proizvode ter električne in druge stroje.

— Enotni delovni čas v italijanskih denarnih zavodih. Konfederacija italijanskih denarnih zavodov in konfederacija nameštencev denarnih zavodov sta sklenili kolektivno pogodbo, po kateri se uvaja v denarne zavode enotni delovni čas.

— Iz italijanskega gospodarstva. Znano podjetje strojne in težke industrije Ernesto Breda v Milanu (glavnica 200 milijonov lir) je sklenilo izredni občni zbor zaradi

sklepanja o priključitvi rimskega železniskega podjetja Acciaierie Romana (glavnica 12 milijonov lir).

— Hrvatski državni proračun. Kakor smo že kratko poročali, je bila pred božičnimi prazniki skupna seja hrvatske vlade in državnega sveta pod predsedstvom Poglavnika. Na seji je bil odobren državni proračun za leto 1943. v višini 16.375 milijonov kun. Izdatki in dohodki tega proračuna obde državne uprave so izenačeni. Prav tako je bil odobren proračun državnih podjetij, in sicer proračun izdatkov v višini 7847 milijonov kun in proračun dohodkov v višini 8253 milijonov kun. Skupna vsota izdatkov proračuna obde državne uprave in proračuna državnih podjetij znaša 24,2 milijarde kun. Za izredne stroške v letu 1943. so odobreni izredni krediti v višini 4,75 milijard kun; od tega odpade na izredne izdatke vojnega ministrstva 3 milijarde kun in na izredne izdatke glavnega ravnateljstva za korporacije, notranjega ministrstva, za pomoči beguncem in izplačilo hraninarin družnam hraniteljev, ki so pozvani na vojno vežbo, 1,6 milijarde kun. Državni zakladni minister je pooblaščen, da te izredne kredite v skupnem znesku 4,75 milijarde kun krije v višini 1,25 milijarde kun z dohodki urada za poddržavljeno imovino, ostanek 3,5 milijarde kun pa se pokrije z izdajo zakladnih bonov. — Predlog novega proračuna mesta Zagreba, ki je sedaj razporejen na vpogled znaša 853 milijonov kun (tekouči proračun znaša 508 milijonov); od tega odpade 362 milijonov kun na mesno upravo, 460 milijonov kun na mestna podjetja in 13 milijonov kun na razne sklade. Proračun mestne elektrarne znaša 216 milijonov kun (148), proračun plinarne pa 69 milijonov kun (53). Najbolj se je povečal proračun mestnih podjetij, deloma zaradi tega, ker je upoštevano novo mestno mekarsko podjetje s proračunom 104 milijone kun.

— Gospodarske vesti iz Hrvatske. Na podlagi zakonske odredbe z dne 19. decembra 1941 je lani trgovinski minister izdal za dobo enega leta prepoved ustanavljanja novih podjetij, odnosno polnučne obstoječih podjetij, pri čemer so izveza industrijska podjetja, ki so nujno potrebna gospodarstvu Nezavisne Države Hrvatske, če to potrjuje gospodarske zbornice in odobri minister in obrtna podjetja, ki ustanavljajo občine, država in proizvajalne zadruge, ter obrtna in trgovinska podjetja, ki se ustanove na podlagi fuzije obstoječih podjetij. Z novo naredbo je bila ta prepoved sedaj podaljšana do konca leta 1943. — V Zagrebu so se pričela med Hrvatsko in Nemčijo pogajanja za sklenitev pogodbe o preprečenju dvojnega obdavčenja in pogodbe o pravni zaščiti in pomoči v davčnih stvareh.

— Hrvatsko-rumunska trgovinska pogajanja. Prejšnji teden so se v Zagrebu pričela hrvatsko-rumunska trgovinska pogajanja zaradi povečanja mesneobojne blagovne izmenjave in določitve dobavnih kontingentov. Za uvoz iz Rumunije v Hrvatsko prihajajo v prvi vrsti v poštev razna živila, zlasti svinjsko meso, mast, slanina, fižol, žito in oljne pogače; za izvoz v Rumunijo pa pridejo v poštev rudarski proizvodi in nekateri industrijski izdelki.

— V Nemčiji so pričeli izplačevati odpravnino za bivše jugoslovanske državne papirje. Iz Berlina poročajo, da je pričela Nemčija izplačevati odpravnino za prijavljene bivše jugoslovanske državne papirje. Rok za prijavo teh papirjev je nedavno potekel. Odpravnina se izplačuje le za papirje, ki so bili pridobljeni pred 15. aprilom 1942, in za terjatve, ki so nastale pred tem rokom. Oblastva proučujejo vsak primer posebej in je treba na zahtevo predložiti dokaze o pridobitvi papirjev odnosno terjatve.

— Tipizirani čevlji v Nemčiji. Nemška državna organizacija za čevlje je nedavno izdala predpise, po katerih se smejo v bodoče izdelovati le tipizirani čevlji. Tipiziranje ima namen povečati storitev tvornic. Vrh tega mora odprsti vsako delo, ki ni neobhodno potrebno. Za ženske čevlje je določenih 5 osnovnih modelov, za moške čevlje pa so predpisani 4 modeli, 2 modela za visoke in 2 modela za nizke čevlje. Prepovedani so vsaki okrami dodatki. Za snežke je določen samo en model.

— Delniške družbe v Nemčiji. V teku leta 1941 se je po najnovejši statistiki število delniških družb v Nemčiji zmanjšalo od 5676 na 5594, glavica pa je narasla od 21,49 na 24,91 milijarde mark. V novo priključenih področjih je bilo registriranih 87 delniških družb z glavnico 248 milijonov mark.

— Ustanovitve irske novčanične banke. Doslej je Irska urejevala svoj denarni ustroj preko posebne valutne komisije, ki je vršila le del funkcij novčanične banke. Irska vlada se je zaradi tega odločila, ustanoviti samostojno novčanično banko za Irsko. Sedaj poročajo, da bo nova novčanična banka (Central of Eire) pričela poslovati 1. februarja. Glavnico bo vpisala v celoti država in bo vlada imenovala guvernerja in 5 članov direktorja (od skupnega števila 8 članov). Po zakonu bodo zasebne banke dolžne naložiti pri novi novčanični banki določen del svojih hranilnih vlog kot dolžnostno vlogo.

Radio Ljubljana

TOREK- 29. DECEMBRA 1942-XXI.

7.30 Lahka glasba. 8.00 Napoved časa. — Poročila v italijanski. 12.20 Plošče. 12.30 Poročila v slovenščini. 12.45 Operna glasba. 13.00 Napoved časa. — Poročila v italijanski. 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih sil v slovenščini. 13.20 Godba Kr. Karabinerjev — vodi dirigent Luigi Cireni. 14.00 Poročila v italijanski. 14.15 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Simfonična glasba 15.00 Poročila v slovenščini. 17.00 Napoved časa — Poročila v italijanski. 17.10 Pet minut gospoda K. 17.15 Komorna glasba — sodelujejo sopranistka Ines Alfani Tellini, violinist Vittorio Emanuele in pianist Giorgio Favaretto. 19.00 »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben. 19.30 Poročila v slovenščini. 19.45 Valček. 20.00 Napoved časa. — Poročila v italijanski. 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.45 Tipična glasba. 21.00 Lirična priveditev družbe EIAR: Puccini Tosca. V odmorih A. Nicotera: Pogovor s Slovinci. Poročila v italijanski.

Brusa, mesto mošej

Kdor se zanima za razvoj gradbenega sloja mošej, naj obišče Bruso. Brusa, ki jo Turki danes imenujejo Bursa, je prvič pomembna za velik del trgovskega prometa Anatolije in je bila dolgo časa za kraje na njenem vzhodu podeželska postaja. Zelenica je to odpravila. O preteklosti Bruse kot trgovinskega mesta pričajo še danes dobro ohranjeni karavanski seraji (počivališča), ki so v osrčju mesta. Ta počivališča so že v davni dobi Osmanov zgradili Bizantinci in Grki, v katerih rokah je ostala trgovina tudi potem, ko so Turki zavladovali v deželi. Turki so bili namreč preponosni, da bi se bavili s trgovino. Karavanski seraji obstoje navadno iz dvojnih poslopj, ki oklepata četrkotno dvorišče. Vsako nadstropje ima na notranji strani galerijo s stropi, ki je odprta na dvoriščno stran. Trgovci so tukaj oddelali svoje blago in so kar poleg njega tudi prenočevali.

Brusa ima podolgovato lego ter se zdi pritisnjena ob strm gorski rob 2500 m visokega Bitniškega Olimpa. Ob vzhodu mesta se vleče široka dolina, zasajena z zelenimi murvami. Nad mestom se dviga precej visok gorski greben. Brusa ima tudi zdravilne vrelce, znahe že v rimskih časih. Na mestu, kjer je leta 1389 sultan Murat I. sezidal svoje toplo kopališče, so še vidni sledovi, ki pričajo da je bila ta stavba namenjena za Bizantince odličnega porekla. Tople vode, ki pritekajo tukaj iz naraščajočih zemljebruha iz sebe Olimpa, ki so ga zaradi tega smatrali za dobrotnika ne pa, kakor so nekateri krivo mislili, za gnezdo razbojnikov in prebivališče odličnih menihov. Vrelci z Olimpa vsebujejo žveplo in železo, njih voda doseže do 86 stopinj toplote.

Tudi v novi Turčiji velja Brusa za turško-promotno postojanko prve vrste. Toda še večji pomen ima Brusa zato, ker se je v nji prav za prav porodila moč osmanskega cesarstva. Kdaj je bilo mesto zgrajeno, ne vemo natančno. Gotovo pa je, da je obstajalo že v rimski dobi. Visoka citadela je ščitila mesto pred vojaškimi napadi. Krizarski vitezi so leta 1204 po zavzetju Carigrada upali, da bodo tudi Bruso zavzeli v našo državo.

skoju, niso pa opravičili nesar. Oblegati so mesto deset let, preden so ga uclonili. In Osman, ki ni več doživel te zmage, je gotovo težko čakal zasedbe že zaradi tega, ker je upal, da ga bodo tople vode Olimpa ozdravile nadležnega protina. Njegov sin Orhan je proglasil Bruso za prestolnico osmanskega cesarstva. Mesto je pod njim mogočno vzcvetelo. Posebno so slovile delavnice za svilen brokate in žamet, po katerem je bilo široko po Evropi veliko povpraševanje. Sosednja Nika je tekmovala z Bruso, toda ne v obrti svile, marveč s keramičnimi izdelki. V njih je dosegla redko stopnjo popolnosti. Orhanovi nasledniki so zgradili mnoga poslopja, ki še danes pričajo, s kako obilnimi sredstvi so razpolagali tedanji sultani. Ljudstvo tedanje osmanske vladavine se je lahko veselilo velike blaginje — dokler se niso začeli usodni boji s Carigradom.

Po zavzetju Carigrada so se stvari obrnile. Turška gradbeni umetnost je prišla pod vpliv Aje Sofije. Velike mošeje so dobile navadno centralno kupolo po vzoru biveš kraljske katedrale, katero je prevzel islam. Gradbeni slog Turkov je sploh v mnogem spremenil svoj značaj. Semo v Brusi je ostalo še nekaj tradicije po vladavini seldžukov, ki je združevala bizantinske, perzijske in sirske osnove. Brusa je vsekakor nekakšna osrednja stopnja, ki jo lahko uporabljamo pri ocenjevanju gradbenega razvoja mošej. Vse mošeje imajo že od nekdaj dvojno središče: molilnico in navadno prostoro stoječih vodnjakov, ki rabi za predpisano umivanje muslimanskih vernikov. V Brusi vidi potnik dva tipa stavb, ki zelo nazorno kažejo razvoj. Tu stoji mala mošeja Omar beja iz 14. stoletja z nepokrito molilnico in dvema prostoro stoječima propovednicama. Druga gradbeni oblika je vidna pri mošaji Ulu džami, pa naše: Veliki mošeji. Tam je vodnjak v sredini zgradbe, ki prvotno ni imela strehe, ter so jo šele pozneje zaradi vremenskih sprememb pokrili s steklom.

Faniki Dominkovi v spomin

Mnogo toplih besed sem že napisala v večnost odbeglim ob grobu, danes se mi pero ustavlja ob misli na vzorno učitelico, ženo in mater. Težko je pisati o tovariščici, ki jo je neusmiljena usoda tako brdo prizadela, kakor še nobene iz naših vrst.

Pojavila se je nerazrešena očesna motnja, da je videla sprva dvojno, pozneje množestveno in vendar je še hodila v šolo in izpolnjevala svoje stanovske dolžnosti. Ko je prišlo gorje na vrhunec, je upala na ozdravljenje ter je prestala na zagrebški kliniki štiri operacije — trepančije. Črna zavesa ji je zagrnila pogled v svet in devet dolgih let je bila brez najdragocenejšega čuta vida in brez vonja. Njene lepe oči so bile odprte, a mrtve. Z vsem junaštvom je prenašala operacije in njih reakcije, vse trpljenje in bolečine. Z nobeno besedo ni svojem potožila, da je olajšala njim bolešč, ki so trpeli z njo po izgubljeni luči njenih oči. Ko se je vrnila domov, je hodila v spremstvu na sreho, po ohromitvi na levi strani telesa pa je ostajala v svojem domu. Telesno krepka, močna žena — mati, rdečega lica je dajala navodila za gospodinjstvo, vedela za vsak predmet v stanovanju, hodila ob steni in pohištvi in našla vsako stvar. Odklanjala je postrežbo, v kolikor ni bila neobhodno potrebna. Z vso vdanostjo je prenašala težke udarce usode ter ni trpela okrog sebe nobenega stoka in joka ali pomilovanja, ker se je zavedala, da bi srca njenih najdražjih vse preveč ganila bolešč nad njenim trpljenjem, ako bi potožila svoje gorje. Zakrivala ga je v sebi, ob tih, samotni uri pa si je želela smrti. Sedemindvajset let ji je bilo na potu življenja in idealno vzornega zakona, ko so se prečeli njeni neizrazno težki dnevi in se razpeti nili v daljavo devetih let. To dolgo dobo, ki je bila za gospo Dominkovo grozotna, je prenašala z junaštvom žene, kakršnih je malo ali nič med nami. Vsa neusmiljena usoda se je ustavila ob njej in se ni odmaknila od nje do zadnjega utripa njene srca.

Njeno plemenito, za vse dobro vneto srce, je želelo ugasiti ob vseh za hip svetlobe in luči, da bi videla 14letnega Toma in 10 let. Milojka in se s pogledom na ljubljeno otroka poslovila od življenja.

ZA BOŽIC SE SPOMNITE NAJBEDNEJŠIH — SLEPIH. DARUJTE DRUŠTVU SLEPIH!

Sultana Murat I. in Mohamed I. sta bila velika ljubitelja umetnosti, ki sta pozvala na svoj dvor gradbenike iz Evrope, kajti Osman se je na gradbeno umetnost slabo razumel. Muratu in Mohamedu je štedil Ilderim Bajazit. Ta sultan se ni mogel ubraniti Timurenkovim silam. Mošeja Murata I. ki ima na zunanji marsikaj videza krščanske cerkve, je del nekega Franka. Odmika se od običajnih stavbenih pravil tudi po tem, da je v nji, ne pa poleg nje, verska šola Mošeja Ilderima Bajazita je krasna v zasnovi. Dokončana pa je bila v stiskah in v vojni, o čemer priča njena izvršna vnanost. Mohamed I. je tudi v stavbenem pogledu storil mnogo za svoje dežele. Za njegove vladavine so zgradili že prej omenjeno Veliko mošejo, potem pa še Zeleno mošejo. Slednjo krasi ogromna dvorana s stebri, ki nosijo 19 kupol. Ta mošeja ima prižnico, ki je pravzaprav čudo seldžuske rezbarske umetnosti. Če je Velika mošeja veličasten tempelj, namenjen za molilnico ljudskih množic, je Zelena džamija mošeja za dvorno uporabo. Vnanje stene Zelene mošeje so bile nekoč pokrite z mnogobarvnimi ploščami iz marmorja. Še danes krasijo notranjost tega verskega hrama čudovite fajence, ki napravljajo silen vtis na gledalca. Po pravici je zapisal o tej mošaji turški pisatelj, da izraža njena notranjost čisto veselje, srečen mir in smehljajočo se voljo, ki tvori vsebino svetnikov v onostranskem življenju.

V bližini cesarskih mošej so tudi grobnice. Mohamed I. počiva v bližini Zelene džamije. Pravzaprav pokopališče grobnice pa je na zemljišču mošeje Murata II., naslednika Mohameda I. V enajstih grobnicah leže tu rodbinski člani zadnjega sultana, ki je vladal Osmam iz Brusa. Najlepši je vrt, katerega krasijo skrbno gojene cvetlice, mogočne platane in visoke ciprese. Z Muratom II. se zaključuje poglavje turške zgodovine, ki je bilo resnično turško, kajti potem, ko so Osman proglasili Carigrad za svojo prestolnico, so začeli v turko bistvo pronicati tuji vplivi, zaradi katerih je nekoč tako mogočno osmansko cesarstvo propadlo.

in po njih objemu od svojega moža Saše. Vse do predantne nezvesti je bil njen spomin čist in živahen.

Kam so begale njene misli vse dolge temne dni in noči, ko ni obšlo oslepelih oči olajšujoče spanje? Koliko briškega gorja je šlo čez njeno materinsko srce, koliko želja in misli je objemalo njenega ljubljene in ljubkega sproga. Vse prešana je bila njena ločitev od svojcev in življenja.

Draga, nepozabna tovarišica, koliko žalosti je v srcu Tvoje zlate matere, kolko bolesti je v srcu Tvoje občebožne tate, dobrih svakov in svakinj ob sončnem spominu na Tebe ob preranem grobu. Srčna povezanost med družinam Dominko-Urek bo v nedolgi ostala trajna in rože na Tvojem grobu bodo pričale ljubezni, ki sega preko življenja.

Ob vseučni Luči v onostranstvu so spregledale Tvoje blage oči in njih pogled je bil poln hvalečnosti, da Te je rešila božja poslanka dolgotrajne bolečine, po ne razčlanega gorja in trpljenja.

Na Tvoje izmučeno telo spokojno počiva, s to željo se pojavljamo od Tebe, draga Fanika, v imenu vseh, ki so vedeli za Tvojo brezprimerno brdo usodo in Ti posvečali svojo tople sočutno misel.

Na Tvoji mladi življenjski poti težko prizadeti od udarcev usode naj Ti bo ob večnem počitku blažen mir in pokoj, vsem prebričkom prizadetim Tvojim najdražjim pa naše sožalje iz globine srca!

Mara Tavčarjeva.

Italijanski bombnik nad francosko severnoafriško obalo

SPORT

Trije so že glavni junaki

v italijanskem nogometnem prvenstvu najvišje divizije

Tudi za božične praznike italijansko nogometno prvenstvo ni imelo svojega tradicionalnega počitka in v vseh divizijah — razen v tretji, kjer so po nekaterih okoliščinah že opravili prvo polovico tekmovanja — so tudi na tretji božični praznik enako vztrajno tekali za okroglim uspehom kakor že zadnjih 12 tednih brez prestanka.

Največ ugraban in pričakovani je bilo kajpa po vseh pravilih in pravicah opazovalca za izide prvega razreda ali divizije A, ki so ta dan povzročili resda manj vidne toda bistvene spremembe v razvrstitvi, od katerih bo s pogoji odvisev tudi končni vrstni red v tabeli po naslednjih 12 tednih in še nekaj. Prišlo je tako, da se je število glavnih junakov za končno zmago od dveh (Livorno in Torino) povečalo na tri, kajti to pot je bilo moštvo Juventus, ki je zabeležilo že sedmi zaporedni rezultat v svojo korist z vseh 13 točkami in se nepremakljivo usidralo na tretje mesto med vsemi. Z enakim številom točk je z boljšo razliko v golih ostal drugi veliki Torino po komaj solidnem remisu z Laziom, medtem ko je moral Livorno kot gost Fiorentine vtkinuti za klubov še svoj tretji poraz v sezoni, čeprav je zaenkrat še obdržal vodstvo v tabeli. Toda okrog njega se zbira s tesnim presledkom močni kandidati, ki bodo prej ali slej odločilno posegli med dogodke. Na drugi strani je zadnja medelja še enkrat potisnila ob tla sedanega prvaka Roma, kar velja v še nekoliko bolj dramatični obliki tudi za enajstoročnice Bologne, ki je morala kloniti pred zelo povprečno Venezio. Brez točke je to pot — proti vsem tradicijam — ostala tudi naša sosedna Triestina, ki je tekmo z Genovo izgubila z najtesnejšo razliko; grenka je bila ta kapljica še bolj zaradi tega, ker so Triestinci zastreljali nič več in nič manj kakor samo enajstmetrovko, ob kateri se jim je že smehljalo deseti izkupicek do polovice. Z najkrepkejšo akcijo je predvčeršnjim odpravila svoje goste iz Bergama genovska Liguria, ki se je zdaj že vidno odrgala od repa tabele, ne glede na to, da ima eno srečanje tudi še v dobro, ki ga z nasprotnikom kakor je sedanja Roma ni treba smatrati za izgubljeno kar v naprej. Malo manj občutno, toda prav tako neoporečno je obračunal tudi Milan na lastnem igrišču z Barijem. Srečno se je rešila zadnjega nasprotnika, močne Ambrosiane, zadnjeplasirana Vicenza, ki ji je treba doseženi remis šteti samo v čast, čeprav se z njim ni mogla premakniti s svojega neprijetnega položaja.

V suhih številkah je treba XII. prvenstveno nedeljo v diviziji A strniti takole: v Genovi: Liguria-Atalanta 3:0, v Torinu: Torino-Lazio 2:2, v Benetkah: Venezia-Bologna 1:0, v Milanu: Milano-Bari 3:1, v Vicenzi: Vicenza-Ambrosiana 2:2, v Firenzi: Fiorentina-Livorno 4:3, v Rimu: Juventus-Roma 2:1 in v Triestu: Genova-Triestina 1:0.

Stanje v tabeli je odslej naslednje: 1. Livorno 18, 2.—3. Torino, Juventus 17, 4.—5. Ambrosiana, Genova 15, 6.—9. Bologna, Lazio, Milano, Fiorentina 14, 10. Atalanta 12, 11. Liguria 11, 12.—13. Roma, Bari 10, 14.—15. Triestina, Venezia 9, 16.

Vicenza 7 točk. (Roma in Liguria sta igrala eno tekmo manj.)

Spezio spet spodneslo

V diviziji B teče glavna borba za najboljšo mesto v tabeli — prav tako kakor je vsaj dozdaj bilo med Livornom in Torinom — med moštvi Spezie in Pro Patrie. Že enkrat, pred 14 dnevi, je slednja prehitela žilavo sestavo iz Spezie, predvčeršnjim pa se je spet ponovilo enako, kajti Spezia je v Bresciji naletela na predrteh oreh in spet je morala nazaj. Važen je bil dalje nastop Anconitane na vročih tleh v Neaplju in res so Neapolitanci spet knjižili obe točki. Padova je izgubila v Modeni, to je tudi močno prekrizalo račune lepo napredujočim nogometašem iz Padove. Tako sta torej spredaj Pro Patria in Spezia, takoj za njima pa že skupina treh, ki prav tako goje najsmelejše nade: Pisa, Napoli in Brescia. Na zadnjem mestu je Palermo.

Taki so bili končni izidi iz XII. kola: Savona-Cremoneze 1:0, Pescara-Udinese 2:2, Pisa-Siena 4:1, Pro Patria-Palermo 1:0, Fanfulla-Novara 3:1, Alessandria-Mater 3:1, Modena-Padova 2:0, Brescia-Spezia 3:2 in Napoli Anconitana 1:0.

Še nekaj prazničnih dogodkov

Kljub »pozni« ali zgodnji, če hočete, sezoni so bili ob letošnjem božiču v skladu s starimi navadami, da so zimski prazniki nudili vselej nekaj prijetnega odhoda z zanimivimi gostovanji, spet najbolj živahni nogometaši. Razen celotnega sporeda v italijanskem prvenstvenem konkurenci, o katerem ste čitali nekaj na drugem mestu, je bilo tudi drugod po evropskih igriščih — največ v Nemčiji — mnogo veselja in razburjanja na zelenih poljih.

Med obilico turnirjev in gostovanj omenjamo na prvem mestu nastop Dunajčanov v obliki kombiniranega moštva Favoritner AC na jubilejni proslavi Concordije v Zagrebu. Kakor prvi dan proti Concordiji — kako visoko je bilo, žal nismo utegnili ujeti na lastna ušesa — tako so gostje z Dunaja izgubili tudi drugo tekmo proti staremu drž. prvaku Gradanskemu z 0:2. Strelca golov sta bila Cimermančič in Antolkovič. Gledalcev je bilo okrog 8000.

V Budimpešti so igrala na božičnem turnirju, ki ga je v dveh dnevih obiskalo okrog 20.000 gledalcev, štiri nogometna moštva iz profesionalne lige, med katerimi je nazadnje zmagala enajstoročica iz Velikega Varadina pred Kispestom (2:1), Szolnokom in Ferencvárosom.

Na Dunaju so prav tako odigrali prazniški turnir, na katerem se je — po dolgem spet enkrat — uveljavil znani Sportklub pred Vleno in Rapidom.

Nekaj lepih prireditelj so izvedli tudi hokejisti na ledu skupno z najboljšimi drsalci, ki so se s svoje strani pritegnili tisoče in tisoče gledalcev. Na hokejski tekmi v Berlinu je moštvo Rot-Weissa slavilo pomembno zmago nad reprezentanco Budimpešte s 5:3, v Ga-Pa pa je nemški pravak Riessensee še enkrat gladko porazil svoje nemške tovariše iz Prage s 4:1.

krotovičenje slovanskih glasov in dokončno sprejela mednarodno pisavo, ki odklanja take spake, kakor je na pr. v francosščini naš Joupantchitch v sicer lepi Tesnièrevi knjigi.

Prof. E. Damiani je storil bolgarski kulturni veliki uslugi, ko je pisal v italijanski bolgarski učbenik, ki spominja po obsegu na največje bolgarsko slovnico, šele 1. 1939 izšlo delo St. Mladenova in St. P. Vasileva »Gramatika bolgarskega jezika«. — Knjiga je izšla v lepi izdaji in je po vsem svojem značaju v čast italijanskim slavistiki, posebej še svojemu uglednemu avtorju.

Puccinijev „Triptih“ in Beethoven

Robert Primožič o »Triptihu«

»Iz kakšnega razloga se je odločilo gledališko vodstvo, da uprizori iz Puccinijevga »Triptiha« »Sestro Angeliko«?

»Iz sledečega. Gianni Scicchic je bil pred nekaj leti že uprizorjen in torej ni prišel v poštev, izmed ostalih dveh del pa je brez dvoma »Sestra Angelika« dojmivejša in več vredna kot »Plašč«. Moje skromno osebno mnenje pa je tudi to, da bi bil za navedene tri opere primernejši naslov »Tri enoidejke« in to iz sledečih razlogov: »Triptih« pomeni sliko, ki je po svoji enotni vsebini razdeljena v tri dele. V spominu mi je znameniti triptih Giotta v Firenzi, ki je gotovo med najstarejšimi te vrste, prekrasni triptih Belgijca Lijona Frederica, ki predstavlja delo in življenje delavca, in Nemca Franza v Stucka »Zvilenje«. — Puccinijeva tri enoidejke v tem smislu nimajo nobene skupne zveze. Če si predstavljamo, da bi hotel naslikati slikar vsebino triptiha, bi videli natovorjen vlačilec na obrežju Seine, na njem gro-

pogleditve. Vprašanju transkripcije italijanskih imen v bolgarsčino in bolgarskih v italijansčino so posvečene posebne opazke pred zaključkom slovnice, ki jo izpopolnjuje slovničar besed, s katerimi ima učenec opravka med študijem jezika po tej knjigi. — Prav prof. Damiani se je mnogo bavil s problemi transkripcije slovanskih, posebej se v cirilici tiskanih besed. V največji meri po njegovi zaslugi je italijanska slavistika spetela za označevanje slovanskih glasov medtem, ko mednarodno uveljavljeni sistem znanstvene transkripcije, ki se v glavnem naslanja na abecedo slovenskega in hrvaškega jezika. Se-

veda je tudi v tej slovnici uveljavljena ta edina pravilna pisava slovanskih imen. Namesto fonetične italijanske pisave se dosledno rabi mednarodna znanstvena pisava, na pr. ne Pencio Slaveikov, marveč Pencio Slavejkov, ne Sciumen, marveč Summen itd. Damiani prav tako odklanja fonetično pisavo končnice »e« v bolgarsščini in ruščini s ff ali f ter zahteva v, torej Filov, ne Filoff. Za bolgarski »er malak«, ki je nem. uporablja apotrof; »er galak« pa označuje z ä v sami besedi, na koncu besede pa ga v transkripciji opušta. Tako nam kaže tudi ta slovnica, da je italijanska slavistika opustila nasilno fonetično

Z razstave v Jakopičevem paviljonu: Maksim Sedej, Kavarna

KULTURNI PREGLED

Nova knjiga prof. E. Damianija

»Corso di lingua bulgara«

V zbirki »Pubblicazioni del R. Istituto universitario orientale di Napoli« in pri založbi »Edizioni universitarie« v Rimu je izšlo novo obsežno delo enega najpomembnejših italijanskih slavistov, prof. dr. Enrica Damianija »Corso di lingua bulgara teorico-pratico« (v 8°, 420 str.). Z izdajo tega učbenika bolgarskega jezika je dobila italijanska lingvistična literatura najzdravnejše delo o bolgarskem jeziku, delo, ki mu ni enakega po obsegu ne med nemškimi in ne med francoskimi slovnici bolgarsčine. Doslej je bila na razpolago samo manjša »Grammatica bulgara«, ki jo je spisal G. Nuričani (Sofija 1929). E. Damiani je priredil Bolgarom »Grammatica italiana per Bulgari« (Sofija 1937) in objavil vrsto knjig in brošur, tičečih se bolgarske slovnice kulture, a tudi drugih področij narodnega življenja. Razen tega — prav kakor Luigi Salvini — presaja s tankočutnim znanjem in finim okusom najboljše slovnostno rast bolgarskega jezika v Dantejev jezik, pod duhovno podnebje tiste Italije, ki je imela med Bolgari zmeraj mnogo častilcev, v literaturi od Vazova in pisca »Pisem o Rimu« Konstantina Velikova preko prevajalca »Divine Comedie« Kirila Hristova in esejista Nikola Dončeva tja do najmlajših bolgarskih italijanistov. Prof. Enrico Damiani, ki predava na rimski univerzi bolgarski jezik in literaturo ter ureja lepo obzornik »Bulgaria«, je bil izmed vseh italijanskih slavistov najbolj kompetenten za sestavo učbenika, kakor je sedaj izišli »Corso di lingua bulgara«.

O značaju in metodi tega obsežnega uvoda v bolgarski jezik piše avtor v uvodu, da je hotel tudi zdaj sestaviti slovnico, ki bo bolj ali manj dostopna in koristna lehnim kategoriji: dijakom in nedijakom, filologom in neofilologom, tem, ki iščejo v tej panogi specializacije, kakor tudi vsem drugim. Potem takem ne gre za znanstveno slovnico v absolutnem smislu besede, pa tudi ne za navaden praktični priročnik. Zasnovana in sestavljena je resda s strogo znanstvenim kriterijem, kar se tiče formulacije pravil, splošne obdelave snovi in podreditve posameznih delov celoti, vendar v obliki, ki je kar moči preprosta, da bi učitelj se čim bolj približala formi mentis bolgarsčine in jih vodila pri stopnjemem prodiranju v jezik s tem, da bi jim vedno bolj odpirala vpogled v slovnične oblike, v besedni zaklad in v samo strukturo jezika.

Tem smernicam, kakor jih je naznačil pisec v uvodu, ustreza »Corso di lingua bulgara« v polni meri. V knjigi se srečno združuje višji znanstveni interes s praktičnimi potrebami jezikovnega študija. Slovnika snov je obdelana v 47 poglavjih, ki obsegajo 63. vaj z besediščem in s primeri za prevajanje iz bolgarsčine v italijansčino in obratno. Slovnika razlaga je jasna, vendar temeljita in opremljena z opombami pod črto, kjer najde znanstveno zainteresiran čitatelj etimološke, slaviščno-primerjalne in splošne lingvistične opombe, poleg leksikalnih in frazeoloških pojasnil in navodil. V dodatku je gradivo, ki ga bo s pridom rabil, kdor išče večje

Kronika

* **Smrt vitevov železnega križa.** Pri hudih obrambnih bojih blizu Toropca je padel polkovnik Botho pl. Frantz, ki je bil poveljnik grenadirskega polka in odlikovan z viteškim križcem reda železnega križa. V silovitih letalskih borbah na vzhodni fronti je prav tako padel vitež železnega križa stotnik Machfeld, skupinski poveljnik krdela bombnikov. — Zrtev letalske nesreče je postal ravnatelj in obratovodja dunajskega letališča stotnik Ziga pl. Josipovich. — Slednjič poročajo nemški listi, da je v silovitih borbah pred Stalingradom padel na čelu svojega grenadirskega polka polkovnik Bruno Phrobeck, ki je bil doma iz Piesa v Gornji Sleziiji in odlikovan z viteškim križcem. — Na Dunaj je prišlo poročilo, da je na vzhodni fronti padel poročnik Alf Sopper, vodja mlad ne na Nižjem Avstrijskem. Sledil je v smrt svojemu predniku Sommerfeldu.

* **Dva dvajseti odlikovancev s hrastovim listom in meči.** Hitler je odlikoval generala Hansa Hubeja, poveljnika oklopne armade, s hrastovim listom z meči k viteškemu križu železnega križa. General Hube je 22. vojak nemške armade, odlikovan s hrastovim listom z meči.

* **Študija o fašizmu.** V Buenos Airesu je izšla 240 strani obsegoča knjiga o fašistični stranki. Knjigo je napisal študent prava Arnoldo Ferrero, predgovor pa profesor Faustino Legn.

* **Odpoved dirigenta Panize.** Znani kapelnik Ettore Paniza, ki je dirigiral operne predstave v največjih ameriških gledališčih je razveljavil pogodbo z opero Metropolitani v New Yorku. Izjavil je, da ne bo dirigiral nobene predstave v Severni Ameriki, dokler bo trajala sedanja vojna.

* **Začetek sezone na milanski Scali.** V soboto so otvorili operno sezono na Scali v Milanu. Otvoritev predstava je bil Verdijev »Falstaff«, katerega je dirigiral kapelnik De Sabata. Opera je imela ogromno obiskovalcev in je dosegla velik uspeh.

* **Rossettijeva razstava.** V prostori magistrata v Trstu je bila 29. novembra odprta razstava v spomin domoljubnega Domenica Rossettija. Razstava je imela doblj mnogo obiskovalcev ter bo prihodnje dni zaključena.

* **Futuristična razstava v Rimu.** Ekas Marinetti se mudi zdaj na dopustu v Rimu, potem ko je prebil štiri mesece na vzhodnem bojišču. V Galeriji S. Marco bo odprta v kratkem razstava »futurističnih umetnikov z vojnimi motivi«. Na razstavi bodo na ogled dela slikarjev: Ambrosia, di Bessa, Crafija, Prantolija in Tajola.

* **Dva božična koncerta.** Za božične praznike sta se pojavila na nebu dve repatici. Čeprav sta bili le kratak čas vidni, sta dali zvezdogledom dovolj posla. Prvi komet je odletel astronom Ferradamus, drugega pa Fiedkeja. Fiedkejeva repatica je zvezda osmega reda ter se odlikuje po izredno čistem in svetlem jedru. Medtem ko je Fiedkejeva repatica obdana s plaščem goste megle, odlikuje Ferradamusov komet izredno dolg rep. Obe repatici se s fantazično hitrostjo približujeta zemlji.

* **Večaska služba jamči namestitve.** Madžarski časopisi poročajo, da bodo vsi državni nameščenici, ki so v vojaški službi, po vladnem razglasu nameščenici in definitivno nastavljeni, ne da bi jim bilo treba položiti strokovni izpit.

* **Na Madžarskem se ne bo več plesalo.** Notranji minister je naročil podrejenim upravnim oblastem naj za predpustni čas nikar ne izdajajo dovoljenj za veselice in plesne večere, češ da so času neprimerno. Do 10. marca lahko izdajajo dovoljenja le za dostojne in resnejše prireditve, ki se končajo ob 11. zvečer, po omenjenem datumu pa naj se tudi slične prireditve zabranijo.

* **Rumunski uradniki morajo ob nedejnih k maši.** V nedavni okrožnici na vse podrejene urade je notranji minister opozoril na dolžnost državnih uradnikov, da se vsako nedeljo udeležijo službe božje. Krščanska vera, se glasi v okrožnici, je moralna podlaga naroda in države, zlasti v času, ko se ves narod bori ne samo za rumunsko zemljo, ampak za vero prednikov. Zato naj bo vsakogar moralna dolžnost, da se pri službi božji eno uro posveti premišljevanju. Duhovniki, se končuje okrožnica, naj pazijo na to, da bodo v svojih pridigah obravnavali aktualna vprašanja, ki se tičejo življenja države in obravnavajo tudi vprašanja javne uprave.

* **Huda rudarska nesreča.** V nekem švi. carskem rudogorniku v kantonu Luzernu so se zrušile velike zemeljske mase in pokopale pod seboj 7 delavcev. Usoda zasutih rudarjev je brezizgledna, ker jih je zasulo 15 metrov na debelo.

be zamazane in potne delavce in ženske, ki si ogleduje sirovega težaka. Na drugem delu slike bi videli samostanski vrt v njem pobozne sestre in kot srednje Angeliko, potomko stare plemiške rodbine, ki je sedem let delala pokoro za greh iz mladosti in ki vidi, zastrupljena, v smrtni agoniji slike svojega umrlega otroka. Trejti del slike bi predstavljal vsebino komične opere »Ganni Scicchi«. Grabežljivo rodbino ob smrtni postelji samo navidezno mrtvega Salvica. Ta triptih bi ne bil vsebinska enota, kot jo zahteva triptih, temveč bi predstavljal tri povsem različne smovi, ki imajo nobene skupnosti, ker so povsem kontrastne. Ali si lahko predstavljate, kakšen čustven slak je za publiko, če sliši po plnem desetm minutnem odmoru, po drami sestre Angelike, ki prenese človeka v svet bolečine in očiščanja — komično opero kot je »Scicchi«, kjer vladar farizejstvo, laž govorja in sebičnost? S tem je zmanjšal učinek opere in druga žali po prvi človeški čuti. Zato kot ljubiti ne harmonizira četrta — vsaka zase po svoje — mojstrovina.

* **Kaj mislite o muzikalni strani »Triptiha«?** Muzikalno sta po glasbeni iznajdljivosti bolj originalna »Plasche« in »Scicchi«. V njih je čutili vpliv Stravinskkega, posebno v »Plaschu«, kjer se nebeče spominjamo Stravinskkega »Petruske«. Pucni je vzkliknil, ko ga je slišal: »Guards guarda a che pun to è giunta la musica!« (Poglejte, pogledjte, kam je prišla glasba!) Toda v »Angeliki« je stal stari Puccini veličasten v pesmi in melodiji.

* **Kaj pravi dirigent A. Neffat?** Puccinijev »Triptih« je eno izmed njegovih zadnjih del. To se vidi po zrelosti muzikalne zamisli in po tehnični dobnosti. Zdel je vse tri v neko določeno muzikalno

* **Smrt 102 letne starke.** V Treviglianu je umrla 102 letna Katarina Bagatella. Ohranila je do zadnjega duševno čistost ter je bila zvesta občudovalka Ducejevih dejanj.

* **12 milijonov lir za gradnjo ljudskih hiš.** V Alessandriji je bil osnovan zavod za gradnjo ljudskih hiš, kateremu je poverjen študij načrtov za zidanje delavskih hiš. Zavod razpolaga z glavnico 12.500.000 lir. Določeno je, da bodo od tega porabili 6 milijonov lir za gradnjo stanovanjskih hiš v mestu Alessandriji, 3 milijone za gradnjo v Spinetti Marengo, 2 milijona lir za zidavo objektov v Casale Monferrato ter pol milijon lir za zidanje v Nuovi Ligure.

IZ LJUBLJANE

u— **Nova grobova.** Dotrpela je 24. t. m. ga. Pavla Franetičeva, po rodu Strancarjeva. K večnemu počitku so jo položili na štefanovo. Sveta maša zadušnica se bo darovala 31. t. m. ob pol 7. v župni cerkvi sv. Frančiška v Šiški. — Po kratki in mučni bolezni je za vedno zapustil svoje go. Tone Thaler. Na zadnji poti ga bodo spremlili v terek ob pol 16. iz hiše žalosti, Rožna dolina, Cesta IX-11, na farno pokopališče na Viču. — Pokojnika naj bo ohranjen blag spomin, njunim svojem pa izrekamo naše iskreno sožalje!

u— **Tepežni dan.** Zima nam je za božične praznike še privoščila mlo vreme, nato pa je z godom Janeza Evangelista, ki smo ga praznovali v nedeljo, nastopil že dolgo pričakovani vremenski preobrat. Temperatura imamo spet pod ničlo. V nedeljo jutraj smo po celi vrsti lepih dni zabeležili spet —10° C, čez dan je nato bilo —0,5° C. Ves dan so se ponujale snežinke, ki so začele proti večeru in v noč nekoliko močnejše nalezavati. Tako je dobila Ljubljana rahlo belo odejo in živo srebro je v ponedeljek jutraj padlo na 1,6° C. Sneg in mraz sta povzročila po ljubljanskih ulicah poredico, da je že marsikomu spodrsnilo, zlasti pa morajo biti previdni vozniki, ki se nimajo podostrenih konj. Na svoj težko pričakovani dan je ljubljanska mladež že zgodaj začela tepežkati. Ko so se odprle trgovine in javni lokali, so si fantje in deklice kar kljuko podajali. Menda niso nikjer slabo naleteli. Bili pa so, kakor po navadi, v veliki večini s periferije in iz najbližje ljubljanske okolice.

u— **Razstava v Jakopičevem paviljonu,** kjer razstavljajo slikarji Mušič, Sedej in Zonič, bo odprta samo še ta teden. Opozorjamo na to zanimivo razstavo, kjer razstavljajo trije slikarji nad 60 del v olju, gvasu, risbi in lesorezu.

u— **Violinski koncert Jurija Gregorca.** Jutri, v sredo dne 30. t. m. ob 18. uri v mali filharmonični dvorani samostojni koncert violinista Jurija Gregorca. Spored ima dva dela. V prvem se izvajajo Corellijeva skladba La Follia, Bachova Fuga v d-molu in Weniawskiego Koncert v d-molu. La Follia je delo genialnega italijanskega skladatelja Corellija, katero so priredili za koncertno izvedbo različni svetovni violinski mojstri; najbolj znana je priredba slavnega francoskega violinista Huberta Leonarda, ki je dodal muzikalno visoko vredno kadenco. V tej obliki se to delo največkrat izvaja. Glavna točka sporeda je prav za prav Weniawskiego II. koncert v d-molu, romantično delo, ki obsega mnogo poezije. V I. stavku, ki je poln plemenite melodijske, prevladuje tipična slovanska obožnost; II. del je kontrapunktično zgrajen med violino in klavirjem; III. del pa je briljantno napisan in posebej opozarjamo na temo v finalu. O drugem delu sporeda bomo spregovorili jutri. Na koncert mladega domačega umetnika opozarjamo in vabimo. Vstopnice v knjigarni Glasbene Matice. Pri klavirju bo pianistka Marta Bizjakova.

u— **Razstava slikarja Franceta Pavlova** v galeriji Obersnel, ki vzbuja upravičeno zanimanje, bo odprta do vključno 1. januarja, na kar opozarjamo ljubitelje umetnosti. Razstava je odprta tudi v opoldanskih urah.

u— **V počastitev spomina umrlega dobrega prijatelja G. Banka Naceta** so njegovi prijatelji zbrali 3070 lir. Znesek je bil razdeljen za praznike med sromašne družine šempetrskega okraja. — Prisrčna hvala!

u— **Malombra** s. 154 MIRANDA

formo: prvi tema »Plasche« je dramatično razgiban, toda v nasprotno, komično smer, lirčen, tretji: »Gianni Scicchi« pa je zopet razgiban, toda v nasprotno, komično smer. Scicchi je njegova edina komična opera. Letos je preteklo 20 let, odkar je bila na našem odru oprizorjena »Sestra Angelika«. Pela jo je Zikova. V tej operi je tridesetletno dogajanje zgosteno in koncentrirano v eno samo. Vsa intenzivna duševna drama je podana v preprostem in morda ravno zaradi svoje preprostosti močno učinkujočem dejanju ter zlasti v instrumentalnem pogledu — zreli glasbi. Tako glasba, kakor libreto delujeta na poslušalca na način, ki zbujata sočustvanje in ginjenost in torej vršita tisti del poslanstva glasbe, ki naj poraja in človeku humanost.

Nekaj o M. Kirbosom debutu kot koreograf.

Z Maksom Kirbosom je spoznala gledališka publika zelo nadarjenega in tehnično odličnega plesalca. Kot član Monte Carlškega baleta (s katerim je prepotoval velik del Evrope in ki je bil tudi v Ameriki), je delal pod vodstvom slovitih svetovnih plesalcev-koreografov. Ko je pred nekaj leti prišel v Ljubljano, je reproduciral na samostojnem baletnem večeru s svojo partnerico in ženo Ireno nekaj znamenitih koreografij. Kirbos pomeni torej za naše gledališče novo mlado moč, ki nam bo s svojim znanjem in poznavanjem tujih, velikih koreografij posredovala najnovejše pridobitve na plesnem polju. Njegova prva velika samostojna koreografija na našem odru bo Beethovnova 7. simfonija v koreografski obdelavi L. Mjasina, ki je prinesla temu baletnemu moštru ansambla v Monte Carlu mednarodni sloves.

Razen našega celokupnega baleta, ki je tokrat pomnožen s pomožnim, in razen naših soloplesalcev: Bravničarjeve, Japjeve,

u— **V treh mesecih lahko dobite osnovno znanje jezikov: italijanščine, nemščine itd., če se zglasite od 15. do 17. ure dnevno: Novi trg 5-III levo.**

u— **Priporočamo vam, da že sedaj nabavite beležnice in žepne koledarje za leto 1943 XXI-XXII,** ker je lani zaloga pošla. Koledarje vsake vrste dobite v knjigarni Tiskovne zadruge v Ljubljani, Šelenburgova ul. 3.

u— **Šolskih skrbni se rešijo starši,** ki prijavijo svoje otroke k dnevnim instrukcijam po dve uri dnevno proti nizkemu mesečnemu honorarju (ura stane povprečno le okoli 2 liri). Pojasnila in vpisovanje: Novi trg 5-III levo od 15. do 17. ure dnevno pri Vseučiliški knjižnici.

u— **Jezikovni tečaji — italijanski, nemški, francoski itd. — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2,** prične v začetku januarja. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem ali konverzacijskem oddelku. Najuspešnejša učna metoda. Tečaji so uradno dovoljeni. Vpisovanje in informacije dnevno do 19. ure.

u— **Nesreče.** V ljubljansko bolnišnico so med prazniki pripeljali več ponesrečencev. Alojzija Rupnikova, 27letna žena železničarja iz Ljubljane, je padla in si zlomila desnico. Na slamozemnici si je porezala prste desnice 18letna delavka Amalija Peterelova iz Blatne Brezovice. Pri padcu si je zlomil desnico 63letni tesar Jože Lamberger iz Dobrunj. 21letna šivilja Kristina Zormanova iz Ljubljane je na tramostju padla in se potolkla po glavi. Pes je ugriznil v nogo 11letnega sina postrežnice Marijana Šajna iz Ljubljane. V levico se je vsekala 27letni železniški kurjač Peter Šinkovec. Jože Ferlič, 13letni sinček pekoveškega mojstra, si je zlomil levo nogo. Z notranjimi poškodbami pa so pripeljali v bolnišnico 52letno ženo posestnika Marijo Čudnovo iz Vnanjih gor, ki je padla z lestve.

Z Goreniskega

Med odlikovanci, ki so prejeli v prvi svetovni vojni zlato kolajno za hrabrost, je v bojični številki goreniskega tednika predstavljen Janez Mohar, ki je po rodu iz Kamnika, prebiva pa zdaj na blejskem gradu. Po poklicu je zidar, vendar velja za enega najboljših gorenjskih sadjarjev. Boril se je od začetka vojne v Galiciji, kjer je bil večkrat ranjen, nato pa ujet v Odesi. Slednjič je prišel na fronto na južnem Tirolskem in je bil proti koncu vojne ponovno ujet.

Gorenjska mladina v kmetijski službi. Kakor smo poročali, je v marcu odšlo na Korosko v prostovoljno pomožno službo na raznih kmetijskih nad tisoč gorenjskih mladencev in deklet. Te dni je bila služba končana in so bili fantje in dekleta sklicani k zaključnim zborovanjem, na katerih so bili pohvaljeni in so prejeli diplome. Vsega skupaj je bilo v teku leta za fante in dekleta prirejenih 24 zborov, pri katerih so se vežbali v sportu, petju in igri ter so gledali različne filme.

Božično slavlje v Kranju je bilo prirejeno v okrašenih dvorani kina. Prepeval je dekliški zbor, nato so vprizorili pravilnično vojno »Janko in Metka«. Igrala so dekleta gorenjske službe. Po zaključni pesmi je izpregovoril krajevni skupinski vodja Rebernik.

Iz Spodnje Štajerske

Zborovanje županov ptujskega okraja je bilo 23. decembra v Ptuju. Višji vladni svetnik Dr. Wöhrer je govoril o načelih občinskega gospodarstva za bodoče leto. Zaključne besede je izpregovoril okrožni vodja in deželni svetnik Fritz Bauer. Županom je bilo naročeno, naj kar najvestneje izpolnjujejo svoje županske dolžnosti.

O božičevanju na Spodnjem Štajerskem je objavila graška »Tagespost« v božični številki dopis iz Maribora. Dopisnik popljuje, kako tudi Spodnještajerci voljno prenašajo bremena sedanje vojne in kako se je povsod naselilo veselje do življenja.

V mariborskem gledališču so ta teden na sporedu veseligr »Nečak od tam in tam«, spevoigra »Štajerski kladivare«, baletni nastop in opera »Crni Peter«, ki jo je napisal Norbert Schultze. Premiero je pripravil Ludvik Renko.

u— **Malombra** s. 154 MIRANDA

Remškarjeve in Draga Pogačarja, bomo videli v glavnih partijah Maksa Kirbosa in njegovo ženo Ireno, ki bo sodelovala na tem večeru kot gost.

Vsebinska Beethovnova Sedma simfonija.

Baza libreto 7. simfonije je izključno svetopisemska: stvaritev sveta, pozabljenje ljudi na Boga, brezskrbnost božanstev na nebu in propast vsega posvetnega življenja v ognju.

Prvi stavek simfonije: Poco sostenuto. — Vivace, predstavlja stvarjenje sveta po Du. h Stvaritelju. Nebo, zemlja in voda se prikažejo s soncem. Ono odziva rastline, ptice in druge živali. Končno nastopi stvarjenje moža in žene.

Drugi stavek: Allegretto. Kacs izvirnega greha. Zločin nad Nedolžnim je zapuhtil trpljenje in globoko kesanje. Madež krvi pokriva do kazni za zločin neverno človeštvo.

Tretji stavek: Presto. Na nebu. Odm. pijska med'gora daleč od zemlje in njenih skrbí. V Etru gospodujejo mitološka božanstva.

Četrti stavek: Allegro con Brío. Uničenje. (Svetovni razpad). Človeštvo se je iz. pozabilo v orgijah — božja jeza konča to propadanje. Ogenj pogoltni vse, ki so pozabili na božje zapovedi.

Vsebinsko je 7. simfonija točna kopija zamisli L. Mjasina. Koreografiko to izvesti pa je z ljubljanskim baletnim ansamblom popolnoma nemogoče, ker po številu niti zdaleka ne odgovarja Mjasinovim zahtevam. Kljub temu pa se je M. Kirbosu posrečilo prilagoditi dejanje in tehnično stran izvedbe našemu (sicer pomožnemu številu) in njegovim zmčnostim, tako da je, razen osnovne zamisli in koncepta v najširših obrisih, ki sta Mjasinova, koreo-

Uspela prireditve na dan Matere in Deteta

Eks. Visoki komisar Emilio Grazioli govori zbranim materam pred razdelitvijo božičnih daril

Pogled v nabito polno dvorano — (Foto Lojze Mavec)

Iz Hrvatske

Iz konzularne službe. Za vodjo nemškega konzulata v Vinkovcih je bil imenovan poslaški svetnik Pavel Neve. Vodja nemškega konzulata v Dubrovniku je postal generalni konzul Ludvik Adler. Njegovo delovno območje se razteza na velika županstva Dubravo, Bribir-Sidrago, Hum in Cetinjo.

Novo hrvatsko odlikovanje. S posebnim zakonom je bil ustanovljen nov hrvatski red za zasluge. Ima 3 stopnje in obliko križa. Podeljevali ga bodo v miru in vojni zaslužnim državljanom.

Simbolični dar Poglavniki telesni straži. V svečani avdijenci je sprejel Poglavnika načelnika vojaškega odposlanstva italijanske vojske v Zagrebu, ki mu je ob tej priliki izročil moderno puško-polstrojico kot simbolični dar italijanskih Oboroženih sil konjeniškega oddelku Poglavnikove telesne straže.

Desetletnica hrvatsko-nemškega društva v Zagrebu. V dvorani hrvatskega glasbenega zavoda je bila svečana proslava desetletnice obstoja hrvatsko-nemškega društva v Zagrebu. Svečanosti sta med drugimi odličnimi gosti prisostvovala prosvetni minister Dr. Mile Starčević in nemški poslanik Siegfried Kasche, ki je v nagovoru na zbrane člane naglasil trdno povezanost nemškega in hrvatskega naroda. Na koncu svojega govora je poslanik Kasche izrazil prepričanje, da je borba, ki jo skupno vodijo evropski narodi, temelj njih boljše bodočnosti.

Zatemanje v januarju. Po predpisih uredbe o zatemanjevanju je v mesecu januarju zatemanje obvezna od 7. zvečer do pol 8. jutraj.

Zemunski gasilci — občinski nameščenici. Na prošnjo zemunskih gasilcev je mestno načelstvo sklenilo, da se bodo odslej gasilci smatrali kot mestni uslužbenci.

Za glavnega ravnatelja za pošto, telefon in telegraf v prometnem ministruvju je bil imenovan oddelni vodja v prometnem ministruvju Franc Poljan.

Tekstilno blago na točko. Ministrstvo za narodno gospodarstvo je izdalo novo odredbo o dodeljevanju tekstilnega blaga, s katero je opuščen dosednji način razdeljevanja tekstilij in uveden sistem na točke. Oblačilne nakaznice odraslih bodo imele po 120 točk, medtem ko bodo otroci in dojenčki prejeli samo nakaznice s 100 točkami.

Hrvatski delavci na božičnih počitnicah. Prejšnjo soboto je prišla večja skupina hrvatskih delavcev iz Nemčije na zagrebški kolodvor. K sprejemu je prišel tudi Poglavnik. Delavci so ga prijazno pozdravili in mu na njegovo vprašanje, kako se jim je godilo in kako so zadovoljni s prehrano, enodušno odgovorili, da jim je dobro. Dne 10. januarja se delavci vrnejo v Nemčijo.

Hrvatske vasi se elektrificirajo. V vasi Crna, Beretina in Krušjeveca v okolici Varaždina so prebivalci na nedavnih vaških sestankih sklenili, da ustanove električne zadruge. Vaščani občine Vidovec pa so zbrali za napeljevanje električnega toka že milijon kun v gotovini in nakupili ves električni material.

40 milijonov za zelje. Kmetje iz vasi Vidovec se pretežno bavijo s pridelovanjem zelja in so letos odposlali po železniki 221 vagonov zelenih glav v vrednosti nad 55 milijonov kun. Razen tega so mnogo zelja z vozovi prepeljali v Zagreb in Varaždin, tako da se lahko računa, da so kmetje občine Vidovec dobili letos za prodano zelje okrog 40 milijonov kun.

Davek na nezazidane parcele v Zagrebu ukinjen. »Hrvatski Narod« objavlja naredbu zagreškega župana, po kateri je do daljnjee odredbe ukinjeno pobiranje mestnega davka na nezazidane parcele. Mestno poglavarstvo bo odpisalo davek na nezazidane parcele, odmerjen za letošnje leto, vplačani zneski pa ne bodo vrnjeni.

Najlepši poklon za vsakogar je letošnji Vodnikov knjižni dar!

grafija njegova, Kar se tiče inscenacije in kostumov se je držal — v kolikor je bilo mogoče — kostumov znanih umetnikov Bérarda in Karinske, ki sta inscenirala krstno predstavo. Maša SI.

ZAPISKI

Rubensov dom

Ko se je slavni slikar Peter Pavel Rubens vrnil s študijske poti po Italiji in Španiji, se je oženil s patricijsko hčerjo Izabelo Brandtovo in sklenil, da si postavi svojo hišo. Kupil je sredi Antverpna ob Tournhouterskem kanalu za 10.000 goldinarjev hišo in posestvo ter pričel svoj novi dom urejati po načelih, ki so se priljubila na poti po sredozemskih deželah. Prvotni gotični stanovanjski hiši je bil pridružil renesančno poslopje z veliko slikarsko delavnico za učence in z manjšim atelierom zase. Obe poslopji je prav lepo združil na zunaj in na znotraj ter si uredil zadaj veliko dvorišče, ki ga je zapliral renesančni portal, skoki katerega je bil vhod na vrt. Ta stavbena dela so trajala sedem let. Šele l. 1617 se je mogel Rubens naseliti v svojem preurejenem domu. V njem je živel do smrti, se pravi, celih pet in dvajset let. Ves ta čas ga je izboljševal in okraeval. Po njegovi smrti je spadalo k zapuščini tudi 317 slik, ki so bodisi krasile Rubensov dom, bodisi bile razstavljene naprodat, kakaj podjetni umetnik je priložnostno kupčeval tudi s tujimi slikami.

Ta hiša je potlej prehajala od lastnika na lastnika. Eden izmed poznejših lastnikov je spremenil veliko dvorano v konjstvo. V času francoske revolucije je bila v hiši ječa za katoliško duhovščino. Ko se je mesto Antwerpen odločilo, da kupi Ruben-

sov dom, so nastali razni spori in šele l. 1931 je prešla hiša v njegovo last za lep znesek 5.086.377 frankov. Mesto je sklenilo, da zanemarjeni stavbi vrne njeno nekdanje lice. To pa ni bilo tako lahko, ker niso imeli na razpolago podobe njenega prvotnega stanja. Zategadelj so vse stene najprej temeljito očistili vsega, kar so nanje nanesti poznejši lastniki, da so tako dobili jasnejše pojme o tem, kako je bila hiša opremljena za Rubensovih časov. Restavracija bi se imela končati l. 1940, pa je prišla vmes vojna in zadržala delo. Zidari in fasadniki so še vedno na delu, zato so pa nekateri prostori že restaurirani do kraja in opremljeni s pohištvo iz Rubensove dobe.

V bodoče bo Rubensov dom v Antverpu središče vsega raziskavanja o nemirnem flandrijskem mojstru. V njem bo zbrano vse gradivo o njegovem življenju in delu; z muzejem in arhivom pa bo združeno tudi ognjišče žive in sodobne umetnosti. Antwerpen bo torej po sedanjih vojni bogatejši za znamenitost, ki ima — prav kakor Rubensovo delo — svetoven kulturni pomen.

V poročilu o mladinskem kladivskem večeru je izostala opomba, da je koncert priredila Glasbena Matica in da so vse zbirke, ki so bile izvajane, izšle v založbi Glasbene Matice, razen dveh.

»Kavaler z rož« v novi režiji. V Rimu je onotna Opera vprizorila Straussovo opero »Kavaler z rož« v popolnoma novi inscenaciji, katero je pripravil kot gost Heinrich K. Stroh. Vse vloge razen partije Ocha so bile v rokah italijanskih pevcev. Predstavi je prisostvoval tudi nemški poslanik italijanske vlade von Mackensen.

Odeveli „Češnjev vrt“

Taganrog, katerega je nekako lani ob tem času zasedla nemška vojska, je demovinsko mesto ruskega pisatelja Antona Čehova. Njegovo prebivalstvo sestavljajo Rusi, Grki in Armeni.

Taganrog je osnoval Peter Veliki, in sicer kot pomorsko trdnjavo na pomorski konici Taganroškega zaliva. Ze takoj ob svojem nastanku je imelo to mesto čudno usodo. Jedva zgrajeno in opasano z močnim zidovjem, je ućakalo, da so mestni obzidje zopet podrli, kajti pontski mir, sklenjen l. 1711, je določal, da ne sme imeti fortifikacij. L. 1769 za vlade Katarine II., pa so utrdbe obnovili. V pristanišču so se tedaj zasidrale vojne in trgovinske ladje. Skladišča žita, ki so ga dovažali iz Ukrajine in iz kotlini Dona, pa so ustvarile v Taganrogu prosperujoč trgovski stan. Tako se je tvoril tukaj malo-mešan ruskega devetnajstega stoletja, ki je poleg plemenitstva postal del in nosilec ruske inteligence. Oče Antona Čehova je bil takšen malomešan in trgovec. Živel je v ugodnih gmočnih razmerah in po tedanji šegi je rad gostil prijatelje in znance pod cvetočimi češnjami ob belo-pogrnjenih mizah, kjer se je življenje odprlo tudi Antonu Čehovu. Značilno je, da sta se oba sinova trgovca Čehova posvetila umetnosti: Anton je postal pisatelj, njegov brat pa slikar.

V tem okolju pastirskih iger zapoznelega rokočaja ob Azovskem morju je dne 13. januarja 1860 ugledal luč sveta pisatelj in dramatik Anton Čehov. Mladost mu je

rarno-znanstvenim studijam ter napisal razprave o Goetheju in Shakespearju. In vendar je bil ta mož izgubljen duh. Sedemdesetleten, brez učencev, svoja dela dovršujoč v dobi, ki ga ni razumela, ko je revolucija nad revolucijo vznemirjala ljudi in državo, je bil le senca pravega življenja. Doktrinarni nauki marksizma so mu ostali tuji. V njem je ostalo tradicionalno nagnenje bivšega svečenika, svoboda duha, katero sta mu posredovala Goethe in Shakespear in vse to je potisnilo starca nekam ob stran. Mož je videl, kako se vedno bolj oddalja od njega svet devetnajstega stoletja. Minil je carizem, humanizem Dostojevskega in strpljivost, katero je propovedoval Tolstoj. Ko mu je bilo 60 let, je Bolandin trikrat poromal na griče pred Taganrogom in vsako pot pa so ga privleli nazaj v lečo. Potem, ko je presedel za zapahi sedem let, ga je neki komisar izpustil na svobodo. Bolandinov usoda je značilna za mnoge duhovne ljudi, ki so ostali v Rusiji in so doživeli svetovno vojno ter prekulicijo l. 1917. Na koncu obiska me je prosil, naj mu pomagam priti v Nemčijo. »Nemčija, je dejal, »je moja duhovna domovina, tam bi si želel umreti...«

Pod steklom leži knjiga, ki priča, v kakšnem duševnem razpoloženju je živel ruska inteligencija ob koncu 19. stoletja. Naslovljena je »Ostrova Sahalin«. To je popolna knjiga Čehova, ki poroča o pustolovčinah, doživljenjih na potovanju širom Rusije, od Moskve do sibirskih mehi. Ob čitanju se zdi, da se obnovljajo pred bralcem krvavi madeži sredi tundre, dvigajo se pred njim leseni mlini in slednjič vidimo ves otok Sahalin v krogu kaznjencev. Nekje na steni vidimo ležalko na krovu ladje, s katero se je Čehov vozil čez Ledeno morje. Kakor otoki v daljnih morjih se nam zdijo danes tudi drame in zgodbe Čehova. Kot mlad študent medicine je Čehov pisal v Moskvi feljtone in prigode za satirične tednike. In moglo se je zanimal za zdravstvo samo zaradi tega, ker je bil že v mladih letih bolehen človek. Ze tedaj se je oglašala v njem jetika, kateri je podlegel l. 1904 v Badenweilerju potem, ko je zaman iskal zdravlja v suhem ozračju Ufe, Jaltje in Krima.

Čehovljevo življenje je bilo znano le ožjemu krogu enako mislečih pisateljev in igralcev. Čehovljeva duša je bila prav tako samotna, kakor duša največjega ruskega pesnika Aleksandra Puškina. Tudi srečanja, katera nam predložujejo slike iz Čehovljevega življenja v njegovem muzeju in knjižnici, se zdijo kakor idila pozne ruske družbe. Tu vidimo n. pr. Čehova z dolgo brado in naočniki na verandi, poleg Tolstojja v beli kmečki bluzi in visokih škornjih. Neka druga slika prikazuje Čehova in Tolstojja na soncu, Čehova, kakor je bilo vedno v njegovi navadi, v brezhibni črni obleki, Tolstojja pa pri zajtrku z belo brado, ki zre kakor čarovnik predse. Na glavi velikega epika sedi slavniki s širokimi kraji, pod njim se bliskajo skriv-

nostne oči. Potem vidimo Gorkega in Čehova v Jalti na Krimu. Kakšno nasprotje med kmečkim obličjem Maksima Gorkega in med finimi potezami, ki jih izraža Čehovljev obraz! Pisatelj sta na jutranjem sprehodu pod cipresami vzdolž obzidja carskega gradu. Podobnih slik je cela kopica. Na neki vidimo Čehova kot vlastelina v kožuhu pred hišo z dvema hrtoma. Kajti kakor Tolstoj, je bil tudi Čehov mešan in gospod, v nasprotju z zapuščenim Dostojevskim, ki tvori med ruskimi pisatelji veliko izjemo.

Na dnu dvorane vidimo poleg beležk in dnevnikov, poleg napotkov za pisatelja in njegovo delo, poleg povabil in sličnih rekvizitov tudi fotografijo Čehova na mrtvaškem odru. Dve sveči ob strani osvetljujejo upadel obraz, tanke roke se oklepajo razpela. Zraven stoji zapisana zadnja Čehovlova beseda: »Umiram...«

Popoldan v Taganrogu. Cesta v južnem delu mesta je zasajena z akacijami. Zemlja gredic, ki so bile prej zasajene z vrstami plemenitih trav, je zdaj preorana in zasajena s korozi in krompirjem. Od morja prihaja topel veter, na koncu ceste se dviga v zrak svetlinik in sega, tako se zdi, naravnost v temnosinje nebo. Na Čehov-

skaji so trgovine že zaprte. Po cesti hite ženske s sončniki iz rdeče svile, v tenkih barvastih oblekah in bluzah, s pisanimi rutami na glavah. Ustavil sem se pred dolгим vrtom z železno ograjo. To je nekakšen češnjev vrt, porasel deloma z ogromnimi praprotnicami. Sredi njega stoji spomenik. Vznogije je obloženo s kosmi apnenca, sredi njega se dviga poprsje Čehova. Ustavil sem korak, odprl vrata in odkorakal po pešeni stezi proti majceni hišici, ki je čepela skrita med češnjevimi drevesi. Vrata na hišici sem opazil šele ko sem bil že pred njimi. Bila so na stečaj odprta.

Trije med seboj zvezani prostori so zevali prazni. Na stenah je viselo le nekaj slik: Čehovljevi starši, njegovi bratje in sestre, njegov profesor z gimnazije, — dekoriran, seveda — razglednice Taganroga, zdaj razdeljena ruska cesarjeva, klasiistična stavba gimnazije, spričevala in rodbinski dokumenti. To je bilo vse. V tišini hiše so plesali sončni žarki, zelen somrak se je kradel skozi majhna okna v izbo. Zunaj pred vhomod je bila kuhinja, v njej nekaj bakrenega posoda, kuhinjak za čaj, klešče za žerjavico in medenast samovar. Kmalu sem zapustil hišico, poseled se malo na vrtu pod debelo češnjo in sem opazoval igro sonca na stezicah in grmčju. Nad jasminovim grmom pred hišo je zrasla ogromna sončnica, za odevlimi vejami češnje pa sem razločil ploščo iz marmorja in na nji napis:

»Anton Čehov
1860—1904

Zimska obleka dreves

Kako vpliva potek, trajanje in trdota zime na prihodnjo žetev, nam kažejo vsakoljetne skušnje. Ljudje se v začetku zimskih mesecev topleje oblečejo. Živalim se kožuž zgosti, samo za rastline se zdi, da se izpostavljene vsem nevšečnostim zime. To pa je samo varljiv videz. Kakor je narava poskrbela za živali, ni pozabila tudi dreves.

Kakšne zimske temperature lahko prenesejo posamezne rastline, je odvisno od tega, koliko vode ostane v rastlinskih celicah. Čim več vode vsebujejo takšne celice, tem večja je nevšečnost, da rastlina zmrzne. Led pa, kakor znano, lahko raztrga rastlino. Seveda ni nujno, da vodi vsak tak primer do katastrofe, ki pomeni smrt za rastlino. Vsaka rastlina pa se temeljito okvari, če mrz njene življenjske funkcije tako moti, da ne more s pomočjo sonca zajemati iz zraka dovolj ogljikove kisline, ki je važna za njeno prehrano.

Ze v naših klimatičnih razmerah so različne v tem pogledu zelo različne. Alpske rastline začno poginjati že pri temperaturi ničle, druge rastline pa potrebujejo vsaj deset stopinj toplote, da lahko začnejo klti. Pri rastlinah enoletnicah preživijo zimo samo semena. Semena namreč ne vsebujejo nobene vode in lahko prenesejo mrzdo do 200 stopinj. Rastline so bitja, ki so zmožne zelo velikih temperaturnih razlik. Drevo reagira v svoji okolici na toplotne izpremembe prav tako kakor na primer žaba, kača ali martinček. S tem je takoj pojasnjeno,

kako se lahko vrtnarjem posreči, da ob mrzlih božičnih praznikih s čisto navadno toplo kopeljo povzročijo, da začne cvesti španski bezeg. Majhno zvišanje temperature navadno zadostuje, da se življenjski sok v rastlinskem telesu zganejo in ožive.

Zimsko spanje rastlin se dá laže prekiniti kakor spanje živali. To potrebo po toploti pri rastlini izkoriščamo tudi v naši prehrani. Krompir nam vzkalj v umetno povročeno ozračju prej, kakor bi se to zgodilo na prostem. Tudi fižola in buč ne sadimo

pri nas že v aprilu, ker nastopi zanje primern čas šole v maju. S tem, da jih sadimo potem, ko je manjša nevarnost mraza, jih obvarujemo gotovega pogina.

Ob začetku zime pade ne le temperatura, temveč se skrči tudi množina svetlobe, ki ima kakor v življenju človeka tudi v življenju rastline ogromno vlogo. Rastlina brez svetlobe ne more vsrkavati hrane iz zraka. In čim manj je svetlobe, tem bolj je prehrana rastline »racionalna«. To primora rastlino, da skrči porabo hrane. Energija, ki jo obnovlja prehrana, se izrabi in voda, ki je v listih, izhlapi. Ker torej pozimi rastlinam primanjkuje vode, se rast ustavi. To se kaže najočitneje pri listovcih, ki odvzamejo listje, ki niso nič drugega kakor organi za izhlapevanje. Iglavec, bor na primer, porabi samo eno desetino vode kakor na primer jesion. Zato ni treba, da si pomaga s tako radikalnimi sredstvi kakor kakšno listno drevo. Zadostuje mu, da ima namesto listov igle, ki so prevečene z nekakšno voščeno plastjo, medtem ko imajo iglice luknjice samo na spodnji strani. Proces izhlapevanja se zategadelj pri iglavcih vrši mnogo počasneje in iglavci ostanejo zeleni tudi čez zimo.

Če pomeni dolga in huda zima za poljske prideleke hudo preizkušnjo, prinaša tudi milia zima brez snega rastlinam mnoge nevšečnosti. Temperatura pod snežno odejo je namreč vedno višja od temperature na površini. Zato se čisto primeri, da pri razmeroma občutnem mrazu zemlja pod snegom niti ne zamrzne. Na drugi strani pa sneg zopet štiti rastline. Ščiti jih s tem, da jih očuva prezgodnjega kaljenja v primeru, da nastopi čez noč toplejša vreme. Sneg učinkuje v takšnih primerih kot nekakšna plast izolacije, ki skrbi za srednjo temperaturo. Sneg tudi povzroča, da rastline na prostem ne izgube preveč vode, katere si ne morejo dovolj hitro načrpati iz zemlje.

Kaj stori lahko človek v takšnih spremenljivih zimskih razmerah? Proti mli zimi skoraj ni obrambe. Nevšečnost, tude zime pa se lahko izogne s skrbno izbiro rastlinskih vrst. Tako se znanost s proučevanjem zimске klime uvršča z velikimi zaslugami tudi v našo prehrano, katero bolj in bolj smotno uravnava ter jo napravi neodvisno od muhavosti spremenljivega vremena.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

586. Kdo je bil sin in naslednik kralja Davida?

587. Kakšen les uporabljajo za boljše vrsto svinčnikov?

588. Zakaj meri ploskev zemlje, ki jo pregleda letalec iz določene nadmorske višine, približno toliko kvadratnih kilometrov, kolikor znaša 40-kratna nadmorska višina, izražena v metrih? (Primerjajte vpr. 583!)

589. Ena iz astronomije

Zvezdoglej je opazoval to ozvezdje in ga je s pravilnim zvezdnim likom razdelil v 12 enakih delov tako, da je prišla v vsak del ena zvezda. Kako je to napravil?

Rešitev naloz 22. t. m.:

581. Prava margarina se izdeluje iz govejelega loja in mleka.

582. Mikron se imenuje tisoči del milimetra.

583. Ploskev zemlje, ki jo pregleda letalec iz določene višine v zraku, je kalota (kapica) zemlje in imamo za natančno izračunavanje posebno matematično formulo. Kadar se pa ne zahteva natančnost in zadostuje dobra približna vrednost, pomnožimo v metrih izraženo nadmorsko višino s številom 40 in nam ta produkt pove številu kvadratnih kilometrov pregledane ploskve.

584. Kdo je bil nepridiprav?

Deček, ki je zadel s snežno kepo starega moža v glavo, je tisti ob plotu.

585. Jajca na trgu

Kmetica je prinesla na trg 63 jajc. Prodala jih je petim gospodinjam po vrsti, vsaki polovico jajc kolikor jih je še imela in še pol jajca. Prvi gospodinja je prodala polovico od 63 in še pol jajca, t. j. skupaj 32. Drugi gospodinja je prodala polovico od ostanka 31 in še pol jajca, t. j. skupaj 16 jajc. Tretji gospodinja je prodala polovico od ostanka 15 in še pol jajca, t. j. skupaj 8 jajc. Enako je prodala četrti gospodinja 4, peti gospodinja 2 jajci in ji je ostalo eno jajce.

RESITEV BOŽICNE KRIZANKE

Vodrovano: 1. eskadra, 7. Atropos, 13. Kirov, 14. lej, 16. ab ovo, 17. osa, 18. otavnik, 21. na, 22. smo, 23. bas, 25. A. O. (Alfa in Omega), 26. oklo, 28. Maori, 32. idiot, 34. oslon, 36. aškrce, 38. avojar, 40. ti, 41. že, 42. se, 43. da, 44. vsa, 45. Noe, 46. Ba(rij), 47. v p. (v pokojju), 50. Ag (argentum, srebro), 52. Imola, 54. očala, 56. njuno, 59. osvit, 61. aloa, 63. ubodi, 65. naš, 67. ve, 68. noj, 70. rja, 72. Al(uminij), 73. Iva, 75. razlika, 78. ale, 79. cikel, 81. eon, 82. nabo, 83. anapest, 84. Alabama. Navpično: 1. ekonomat, 2. Sisak, 3. Kra, 4. A. O. 5. dvom, 6. Ala, 7. Ajn, 8. raka, 9. Ab, 10. pol, 11. ovčar, 12. solomara, 15. Evno, 19. Tomo, 20. ibis, 22. so državljan, 24. slovensčica, 27. lik, 29. at(mosfera), 30. ro, 33. Ice, 35. las, 37. šivam, 39. ideal, 46. bibavica, 48. Pao(hi), 49. nov, 51. Galileja, 53. ono, 55. ata, 57. nuja, 58. ob, 59. od, 60. Sirk, 62. Levin, 64. Oslo, 66. Salom, 69. Orle, 71. Jana, 74. Aka, 76. zet, 77. Ina, 78. aba, 80. ep.

ZA SMEH IN KRATEK ČAS

V hotelu

»Na pomoč! Na pomoč! Vrata, kje ste?«
»Tu sem, gospod! Kaj pa želite?«
»V moji sobi sta dva tujca. Vrzite, prosim, enega ven!«

Spomenik

Katona so nekoč prijatelji vprašali, zakaj ne poskrbi, da bi tudi njemu kakor mnogim drugim odličnikom postavili spomenik. Odgovoril jim je:
»Dosti ljubše mi je, da me ljudje vprašujejo, zakaj spomenika nimam, kakor pa da bi me vprašali, zakaj ga imam.«

Najgalantnejši možki

V New Yorku je bil že davno znan kot najgalantnejši možki kralj jazza Paul Whiteman, ki je prav tako slovel po svojem orkestru kakor po svoji zaletnosti.

Ko je nekoč vprašal ameriškega obiskovalca nočnih lokalov in zabavišč, zakaj je bil prav Whiteman proglašen za najgalantnejšega možkega, je dobil prav ameriški odgovor:

»Zato, gospod, ker lahko ponudi v tramvaju dvema damama sedež, kadar vstane s klopi...«

Speljal ga je

»Tu je prepovedano loviti ribe. Kazen boste plačali.«
»Saj ne lovim rib. Samo črva učim plavati...«

»To je pa nekaj drugega. Ali lahko pogledam vašega črva?«
»Ribč priveče črva iz vode.«
»Prosim, le ogledjte si ga!«

»Dragi moj, vendar boste morali plačati kazn. Črv nima kopalnih hlač, kopanje brez hlač je pa pod kaznijo prepovedano.«

Največja trava na svetu

Življenje Malajcev in drugih tropskih narodov bi bilo brez bambusa, največje trave ki raste na naši zemlji, zelo težko, da skoraj nemogoče. Bambus, glavna rastlina džungel, v katerih biva tiger in razne velike kače, cvete vsake 25 let in obroditi tedaj velike množine redilnega semena, iz katerega meljejo moko ali ga uporabljajo kakor riž. Bogati, nepričakovani pridelek je že večkrat rešil tamkajšnje prebivalce lakote in celo smrti.

Ko seme dozori, rastline odmrjo. Iz korenin, ki ostanejo žive, poženejo novi poganjki, pogostokrat do sto in še več iz ene same korenine. Poganjki rasto zelo bujno in dosežejo že v nekaj dneh višino enega metra. V nekaj tednih so že visoki kakor dve- do trinadstropne hiše. Nekatere bambusove vrste, posebno na otoku Cejlonu, zrastejo do 40 m in še več metrov visoko, debele pa so kakor naše smreke. Bilsi so kolenčaste kakor pri naših žitih in travah, znotraj votle, pa tako trde, da se pri sekanju krešejo iskra. Iz votlih debel, posebno iz spodnjih delov, izdelujejo domačini razne posode, celo lonce, v katerih kuhajo. Zunanja stran sicer zgoljen, se pa ne sežge.

Iz močnejših bambusovih stebel grade domačini svoje kočje. Iz primerno debelih odganjkov napravijo stebre, debelejšje razklopijo in naravnajo kot deske, ki imajo sicer špranje, vendar se dobro drže skupaj

in povsem ustrezajo namenu.

Z velikimi, palmam podobnimi listi pokrivajo svoje kočje in bivališča. Iz bambusovih ceví so zgrajene cele vasi, ki prav dobro ustrezajo in so dovolj odporne proti vremenskim nepravilnostim. Če pa izbruhne v taki naselbini požar, nastane kanonada, ki se razlega daleč naokrog. V notranjih votlinah zaprti zrak se segreje in razžene stebela s silnim pokom. Bam-bu-bam-bu opozarjajo domačine na nevarnost in silne eksplozije. Od tod ima ta rastlina tudi svoje ime.

Iz vlaknen mladit poganjkov in iz listov izdelujejo posebne vrste papir, ki presega po čvrstosti, kakovosti in odlični gladkosti najboljši evropski izdelek. Tudi tako imenovani svilnen papir, ki ga rabijo za tisk dragocenih fresozov izdelujejo iz bambusovih vlaknen.

Mladi in mehki, kakor zapestje debeli poganjki dajejo prav ukusno zelenjavo, z mladimi listi pa krmijo živino. Starejši poganjki izločajo v kolencih kremenčasti bambusov sladkor, ki služi domačinom za zdravilo. Iz močnih stebel napravljajo mostove, jih uporabljajo za vodovodne ceví in splave, na katerih plava na primer glavno mesto Siam. Iz te, za domačine tako odlične in vsestransko uporabljive trave izdelujejo pohištvo, nože, loke, pile, sulice, izredno lahke in trpežne vrvi, košare, jadra in preproge.

Imajo daljše noge, dočim imamo me daljše telo in krajše noge... Ali je res?

»Vsako plemo ima posebne ideje o lepoti,« je diplomatski odvrnil Uziko. »V Afriki so zamorke, ki se zde njihovim možem lepe, a mi bi se jih ustrašili. In tudi nekatere bele žene niso lepe...«

Yuri se je nasmehnila.

»In zato ste bili zmeraj na Zapadu! Ni dvoma, da zelo malo poznate naše življenje!«

»Res je. Toda... Oprostite, Yuri, ali ni tam lisičji brlog? Morda se motim?«

Yuri je pogledala in potem s svečanim glasom dejala:

»Seveda. To je brlog lisice s srebrnim repom. Vi te legende ne poznate?«

»Mati mi jih je povedala mnogo, a se ne spominjam, da bi mi govorila tudi o tako plemeniti živali. Pripravite mi vil!«

Žuželke so čvrtele po travniku in ptice so žvrgolele po bližnjih drevesih.

»Pred davnimi dnevi,« je začela Yuri, »je živel samuraj, ki je bil najlepši, najplemenitejši in najvrednejši med vsemi samuraji. Mnogokrat se je boril v vojni in premagal vse sovražnike. Končno se je nastanil v gradu svojega poslednjega tekmeča, ki ga je bil premagal. Dolgo je užival gostoljubnost tistega gradu. Lilijin cvet, premagančeva hčerka, pa se je skrivala v podstrešju in je zmeraj jokala.

Nekada dne je bil samuraj v parku, ko je stopila predenj Irazza, lisica s srebrnim repom, ga pogledala in mu rekla...

Toda, vam, ki ste živeli na zapadu, se bodo zdele neumne te bajke o govorečih živalih!«

»Nasprotno,« je odvrnil Uziko. »Tudi v Evropi so takšne!«

»Toda poslušajte. Lisica Irazza je graja-

Lisica s srebrnim repom

(iz japonsčine)

Nobenemu japonskemu dekletu, četudi še tako sodobnemu in z zapadnimi idejami prepojenemu, kakor je bila na pr. Yuri, mala rjavolasa uradnica Petrolejske družbe, ne bi niti padlo na um, da bi se sramovalo, če bi ga kdo gledal v kopeli.

Vsakdanja kopel je skoraj obred, ki ga zahteva snaga in ki ga vsaka žena opravi brez zadrege. Vse se neprisiljeno slečejo in potopijo v polne banje. Mnogokrat puste okna odprta in se ne zmenijo za poglede tujcev, ki gredo slučajno po cesti. Sicer pa Japonci nimajo navze gledati skozi okna in čeprav so zvesti občudovalci ženske lepote, ne pokažejo kdo ve kakšnega zanimanja, če zagledajo golo žensko, ki se kopije pri odprtem oknu.

Zato je bila Yuri nekoliko presenečena, ko je iz kopeli zagledala skozi odprto okno mladega moža, ki se je ustavil in jo gledal.

Bil je na evropski način oblečen mladenci, a brez klobuka, s skrbno počesanimi in gladkimi črnimi lasmi, imel je svetlo modre naočnike in morda novo, lepo zlikano obleko.

»V Evropi je moral biti, je pomislila Yuri, »in je spoznal razliko med našo sramežljivostjo in sramežljivostjo belih žen!«

Skoraj neprijetno ji je postalo, da je stopila iz vode in vsa gola krenila k oknu, ne da bi se zmenila, da jo vidi, ter spustila zavoso.

Ko se je okopala, se je skrbno počesala in si polepšala obraz, se oblekla in odšla v urad.

Koraj pa je prečkala cesto, že je zagledala mladega moža. Pristopil je s ponižnim smehljajem na ustih in pozdravil.

»Prosim vas, oprostite... Bil sem nadležen in vaš pouk me je zadl! Ne bi bil smel gledati...«

Yuri se je nasmehnila. Zares, mladenič ni bil grd. Čeprav je nadaljevala svojo pot, mu ga odprnila:

»Bili ste dolgo v Evropi, kaj ne?«

»Zmeraj... Roditelji so me vzeli s seboj, ko sem imel dve leti. Živel sem v Angliji, Nemčiji in Italiji — in sem se vrnil šele pred tednom domov!«

»Razumem, tedaj. V drugem svetu živite...«

»Ne, ne! Oče in mati sta me vzgojila po japonskih običajih. Seveda, spoznal sem tudi nekatere razlike in...«

Yuri se je nasmehnila in se ustavila pred nebotičnikom Petrolejske družbe. Ponudila mu je roko:

»Toda evropski pozdrav. Zbogom!«

»Zakaj zbogom? Ali ne bi privolila, da bi vas spet videl? Jutri je praznik... Ali ne bi hoteli z menoj na sprehod?«

Yuri ni odklonila.

Naslednji dan sta šla v okolico. Na zadnji postaji sta izstopila iz podzemske železnice in zavila med cvetoča polja.

Uziko — tako se je imenoval mladi mož — je pripovedoval o svojem življenju v Berlinu in Rimu. Njegov oče je bil diplomat in on se je šolal v evropskih šolah.

»Ali je res,« je vprašala Yuri in sedla na odžagano deblo, ki ga je pokrival mah in je pozabljeno ležalo na cvetočem travniku, »da so evropske žene lepe kakor me? Pravijo, da so vitkejšje, dočim smo me

Ljubljana prestala že mnogo potresov

Kaj pomeni: „Ljubljana je na potresnem ozemlju“? — Hujši potresi so v Ljubljani redki

Nedavno je Ljubljana malo prestrašila potres, ki je vrgel iz postelj številne, ki so ga prespali in bi niti ne vedeli, da se je zazibal, če bi temu drugemu pripisoval, takšnega pomena. V splošnem se ljudje potresa najbolj boje med vsemi umami ali šibami božjimi. Posebno živčno manj trdne ljudi zelo vznemirja, tudi ko je povsem neškodljiv. Ljubljanci se pa menda potresa boje precej tudi zaradi spominov na močan potres (ki ga imenujemo velikonočni potres) v noči 14. in 15. aprila l. 1895. Tedanji potres je sicer zahteval izredno malo človeških žrtv v primeri s škodo, ki jo je povzročil na poslopjih vendar je zapustil strah, ki se ga Ljubljanci niso mogli povsem otresti še desletje. Kljub temu tudi radi pozabljamo, da je Ljubljana na potresnem ozemlju in posamezni strokovnjaki so večkrat z vso resnostjo opozarjali, da je treba v stavbarstvu upoštevati značaj ljubljanskih tal. Menda so samo pri zidanju nebotičnika mislili, da je treba stavbo tudi zavarovati pred potresom. Znanj strokovnjaki je na predavanju ljubljanskih inženjerjev naglašal, da moderne stavbe niso, vselej dovolj odporne proti potresu, ker si ne želijo; pritičljivi nosilni zidovi — zlasti ogli — bi morali biti čim bolj polni ter togli. Morda bi bilo prav, da bi nas manjši potres od časa do časa spomnil, na kakšnih tleh živimo, kajti sicer bomo postali preveč lakomni.

Kaj vemo o potresih?

Povprečni ljudje vedo zelo malo, kaj je prav za prav potres. Tudi v tem se kaže ostanek tistega praznovremnega gledanja na vse, kar je v zvezi z elementarnimi silami. Kakor preprosti ljudje se dandanes ne vedo in ne morejo razumeti, da ima elektrika kaj skupnega z nevihtami, tako jim je tudi težko — če ne celo nemogoče — pojasniti, da potresi nastajajo zaradi premikanja zemeljskih plasti, bodisi v zvezi z delovanjem vulkanov ali zaradi krčenja, pokanja ter premikanja nepravilno razporejenih zemeljskih skladov. Tudi zemlja živi, kar se očituje med drugim v potresih. Potres nastane v ognjišču, ki ga strokovnjaki imenujejo hipocenter. Da pa potres nastane, morajo biti izpolnjeni posebni pogoji. V ognjišču je napetost med zemeljskimi plastmi; če je ravnotežje porušeno, torej, če se napetost sprosti, to se pravi, da se potencialna energija pretvori v kinetično. Prevarjanje energije lahko povzroče predvsem sunki, bodisi zaradi prelomov ali zaradi drsajočega trenja kamenin. V tem primeru prihajajo v poštev geološki, odnosno tektonski procesi, krčenje ter gibanje zemeljskih plasti natezanje in navpično premikanje. Upoštevati je pa treba še vulkanske izbruhe in večje udore (v večjih zemeljskih votlinah). Sunka povzročajo zlasti vulkanski izbruhi, podzemeljsko prelivanje tekoče, vroče zemeljske mase (magne) in podori. Prelomi nastanejo, ko je napetost, ki počiva v kameninah, prekoračena zaradi premočnega natezanja. Do drsajočega trenja pa pride pri premikanju ob prelomih in pri gibanju zemeljskih plasti. (Če se hočete o vsem tem primeroma poučiti, čitajte razpravo dr. I. Rakovec »Potresi v luci geologije«, »Kronika« II, str. 8; iz te razprave posnemamo le nekatere podatke.) Najpogostejši so tektonski potresi; okrog 90% potresov je, ki nastanejo zaradi sunkovitega premikanja v zemeljski skorji. Samo 4% vseh potresov nastane zaradi gibanja skladov; potresi te vrste so mnogo slabši od tektonskih. Nad 1% vseh potresov povzročajo natezanja, prelomi ter razpoke v zemeljski skorji. Navadno družijo te vrste potresov z onimi, ki nastajajo zaradi premikanja zemeljskih plasti ob prelomih in ki jih je največ, okrog 85% vseh. To so najmočnejši ter največji potresi. Vsako premikanje ob prelomih je hkrati ognjišče potresa in potres je tem večji čim globlji in daljši je prelom. Premikanja ob prelomih (drto preloma lahko imenujemo prelomi), se rada ponavljajo, zato so potresi ob prelomih območjih najpogostejši. Vulkanski potresi, ki jih je okrog 7%, so navadno združeni z vulkanskimi izbruhi in njih ognjišče ne sega globoko; omejeni so na okolico vulkanskega ozemlja. Udobni potresi, ki jih je okrog 3%, nastanejo ob udoru stropa podzemeljske jame. Pri nas se moramo ozirati tudi na te potrese bolj, ker je površina kraških tal velika ter izredno mnogo podzemeljskih jam.

Stopnje potresov

Potres zavisi v glavnem od ognjišča, njegove oblike in velikosti, pa tudi od globine. Ognjišče (hipocenter) leži vedno v zemeljski skorji, navadno v zgornjih plasteh. Včasih je le nekaj stotin metrov globoko, lahko pa tudi celo več 10 km. Nikdar ne sega pod plasti trdnih kamenin, kjer se že začne tekoča magma. Spodnja meja hipocentra more segati okrog 120 km globoko po mnenju večine seizmologov, nekateri pa

dopuščajo tudi globino do 300 km. Pri večini potresov je hipocenter v globini 5 do 60 km. — Točko, ki je na zemeljski površini najbližja hipocentru, to se pravi ki je navpično nad ognjiščem, imenujejo epicenter, ali središče potresnega ozemlja. Razumljivo je, da je tam potres najmočnejši. Od ognjišča potresa se širijo potresni valovi v vse smeri, ker pa nalete na svoji poti na različne kamnine, se tudi različno lomijo, in na podlagi tega skušajo geofizični dognati, kakšne, kako debele in kakšne so plasti zemlje. V epicentru potresa najprej valovi neposredno od spodaj navzgor, in sicer najprej longitudinalni, ki so hitrejši od transverzalnih. Od epicentra se širijo še površinski valovi na vse strani in povzročajo najmočnejše valovito zibanje. Njihova hitrost je mnogo manjša od hitrosti longitudinalnih in transverzalnih valov. Glede na to, kako močan je potres, dele potresa na 12 stopenj. Potres prve stopnje zaznamujejo le potresomeri, potres 12. stopnje je pa tako močan, da podle vse, kar je človek zgradil. Potresi do 6. stopnje so še lokalni. Ljudje jih čutijo do oddaljenosti 200 km. potresomeri jih pa zaznamujejo do oddaljenosti 500 km. Potres 6. do 8. stopnje ki so še vedno mali potresi, zaznamujejo seizmografi v oddaljenosti od 500 do 5000 km. Srednje močni potresi so od 8. do 10. stopnje; potresomeri jih zaznamujejo — če so dobri — v oddaljenosti 5000 do 10.000 km. Veliki potresi so samo 11. in 12. stopnje. Po tej razdelitvi je bil ljubljanski potres l. 1895 8. stopnje, torej srednje močan.

Iz zgodovine ljubljanskih potresov

O ljubljanskih potresih v preteklosti nam govore številni zgodovinski viri. Ljubljano pretresajo več ali manj močni potresi še približno tisočletje. Približno tako močni potresi kakršne je bil l. 1895, so bili v Ljubljani v letih 1000, 1340, 1348, 1509 in 1511. Nekateri so bili menda še močnejši, kakor sodijo strokovnjaki. Posebno močan je bil potres l. 1511. Tudi tedaj je bila Ljubljana v epicentru in središču potresnega ozemlja. ki jo imenujejo strokovnjaki pleistoeinsko regijo, je bilo mnogo večje kakor l. 1895. Tedaj so potres čutili prav občutno tudi na Dunaju in poškodovane so bile zvonike cerkve sv. Štefana. O šibkejših potresih nam zgodovinski viri ne nudijo dovolj podatkov in ni mogoče dognati, koliko je bilo vseh potresov. Seidel je ugotovil, da so se vrstili potresi od l. 1852—1886 tako pogosto, da so zaznamovali vsako leto povprečno po 1—3 sunka. Belar pa pravi v svojem poročilu o ljubljanskem potresu da je bilo v Ljubljani vsako stoletje po več potresov, vsako drugo stoletje so se pa pojavljali katastrofalni potresi. Po teh ugotovitvah se nam torej ne bi bilo treba bati še tako kmalu katastrofalnega potresa, ker še ni minilo niti 50 let od zadnjega. Potres l. 1895 je poškodoval v Ljubljani 10,3% vseh poslopij tako, da so jih morali podreti. V mestu je zahteval 2 človeški žrtvi, v okolici pa 5. Ni pa podatkov o številu nesrečnežev, ki so umrli zaradi potresa pozneje.

Prelomi in ljubljanska tla

Ljubljanska kotlina leži na meji med Alpami in Dinariskim gorstvom in je po nastanku udorina ter torej od vseh strani obdana od večjih ali manjših prelomov. Pri ljubljanskih potresih so po dr. Rakovecu odločilnega pomena naslednji prelomi. Ob Savi med Karavankami in Julijskimi Alpami se vleče savski prelom. Vzporedno z njim leži ob južnem vznožju Savinjskih Alp, še nekaj manjših prelomov. Ob severnem robu posavskih gub se vleče skozi vso Ljubljansko kotlino, in sicer od Šenturške gore mimo Kranja proti zahodu ob južnem robu Jelovice tudi večji prelom. Ob severnem robu Barja prelom še ni povsem dognan, a strokovnjaki sodijo, da se vleče prelomnica od Kosez mimo Viča proti južnemu delu Ljubljane. Od Skofljice se vleče krajši prelom proti severu mimo Molnika in ima najbrž zvezo s prelomom od Drenovega grča mimo Horjula na sever do Poljanske doline. Eden strokovnjakov sodi, da se vleče od Radovljice mimo Kranja in Ljubljane in ob Krki mimo Žužemberka še dalje proti jugovzhodu ljubljanski prelome, ki naj bi bil izhodišče vseh potresnih sunkov, a Rakovec misli, da je konstrukcija tega preloma vsaj za območje Ljubljanske kotline neutemeljena. Po njegovi sodbi je izhodišče potresa prelom, ki poteka tudi skozi Ljubljano, a v drugi smeri, namreč od juga proti severu, odnosno severo-severozahodu in se pri tem sklicuje na to, kje je potres l. 1895 najbolj poškodoval poslopja. Najbolj poškodovana so bila poslopja od Trnovske ulice na jugu do Ajdovščine na severu, v območju med Gradom in Bržnikom. Območje najbolj poškodovanih hiš v ljubljanski okolici kaže da poteka prelom pod Barjem, Ljubljano in Sorškim poljem približno od juga proti severu; pokrit je z mlajšimi naplavinami.

Najbolj varna tla za zidanje

Pri zidanju v Ljubljani bi se seveda morali ozirati tudi na kakovost tal, glede na to, kako so odporna proti potresu. Dosedanje preiskave tal strokovnjakov so v tem pogledu že dovolj zanesljive. Rakovec opozarja, da je pas ob vznožju Golovca, Grada in Rožnika potresno še najbolj varen; tam so namreč hiše zidane na živo skalo, glinasti skrilavec ali kremenov peščenjak.

Grčija dežela trgovcev

Živahno, pestro trgovsko vrvenje po grških mestih

Pravijo da so Grki tako spretni in podjetni trgovci, da židje v Grčiji ne morejo priti do prave veljave kakor med drugimi narodi. Koliko je resnice na tem, tujec v Atenah in drugih grških mestih ne more na prvi pogled spoznati. Dejstvo je pa, da so bile mnoge najlepše hiše v grških mestih, zlasti v predmestjih, kjer so vile bogatih mešanov, prazne, ko so lastniki hiš in vil židje so bili pravočasno odnesli pete, in so pustili Grčijo skupaj z angleško vojsko. Dejstvo je pa tudi, da je zlasti v Solunu več stanovanjskih okrajev, razpadajočih barak, pokritih s pčevino in lepenko, zanemarjenih in nesnažnih, tako da človek kar verjeti ne more, da so to človeška bivališča. V njih stanujejo židje, ki se preživljajo deloma tudi z beračenjem.

V večjih grških mestih so tako lepo opremljene in bogato založene trgovine, da bi se lahko kosale s trgovinami v poljudnem evropskem vele mestu. Trgovin je toliko, da so v polni meri krite vse potrebe. In vendar cvete po grških mestih tudi krošnjarstvo, ter trgovina po stojnicah, postavljenih skoraj na vseh vogalih in cestnih križiščih. V celih mestnih okrajih so po hodnikih postavljene stojnice druga kraj druge. Tu je blaga v izobilju in pestrost najrazličnejše robe je tem večja, ker morajo trgovine hoče noče tekmovali s stojnicami po cestah in ulicah. Zato imajo svoje blago razstavljeno kar na mizah in stojnicah kar pred svojimi zložbami. Njihova konkurenca ima pa večina bla-

Toda ta pas je zelo ozek; kmalu se ob njem začnejo naplavinje in njih debelina naglo narasča. Najmanj varna so tla Barja. Rakovec imenuje barski svet, ki se začneja na meji savskega proda in ki v njem prevladujejo ilovnate plasti. Za ugotovitev točne meje bi bila potrebna številna vrtnja med Gradom in Rožnikom. Približna meja poteka od ribnika v Tivoliju mimo dramskega gledališča, realke in univerze proti Trnčici. V severnem delu so se pred potresom najbolj varna poslopja, ki stoje neposredno na konglomeratu, a konglomerat se začneja šele v globini 5 do 8 metrov. Peščene plasti niso tako varne, vendar pa mnogo bolj kakor ilovnate.

Doklade za otroke ostanejo neizpremenjene. Poleg tega so dobili državni uradniki posebne bežične doklade in sicer oženjeni po 1.200, samci pa po 800 kron. Te doklade so bile izplačane 12. decembra. Državna blagajna je bila s tem obremenjena približno za 200 milijonov kron.

Nemški zdravniki v Bukarešti

V Bukarešti se je mudilo zadnje dni več nemških zdravnikov, ki so se udeležili zborovanja, sklicanega po nemškem znanstvenem zavodu v Rumuniji. Na zborovanju so se obravnavala razna vojna medicinska zadevajoča vprašanja. Na čast nemškemu gostom je priredil rumunski minister narodnega zdravja prof. dr. Tomescu banket, na katerem je prisrčno pozdravil nemške zdravnike in naglašal vedno tesnejše nemško-rumunsko sodelovanje na vseh poljih. Višji štabni zdravnik prof. dr. Denk se je v imenu gostov zahvalil za prisrčni sprejem, naglašajoč tes-

Tujski promet na Slovaškem

Ravnateljstvo za tujski promet na Slovaškem je ustanovilo v nekaterih mestih podružnice, ki bodo skupaj z upravami kopalniš in zdravilišč vodile propagando za večji poset slovaških kopalniš in letovišč. Zdej delajo propagando za zimsko sezono in opozarjajo javnost zlasti na to, da je preskrba inozemskih gostov povsod zagotovljena. Slovaška tujsko-prometna zveza pripominja k temu, da bodo od 30. januarja do 17. februarja 1943 prirejane na Viskoci Tatru velike smuške tekme. Slovaška ima nad 794 hotelov, 227 sanatorijev in penzionov ter 178 planinskih domov.

Preseljevanje na Slovaškem

Poedine slovaške pokrajine so preoblikovane. Ponekod so 13 do 15 članske družine skoraj povprečne. Zato je nastala potreba preseliti del prebivalstva z nekaterih pokrajin v druge nani obljubene. Pri tem se je pokazalo, da imajo nekatere pokrajine še premalo prebivalcev. V poštev pridejo zlasti tiste pokrajine, kjer so živel židje, ki so se morali izseliti, njihova zemljiška posesti je bila pa razseljena.

Olepašanje Soluna

Solunski mestna uprava je na pobudo nemških oblasti sklenila olepašati mesto. Sredi mesta je zdaj židovsko pokopališče, ki bo preneseno drugam, prostor se bo porabil za lep park. Prebivalstvo Soluna se živo zanima za te predloge in načrte.

Preskrba Slovaške zagotovljena

Predsednik glavnega preskrbovalnega urada dr. Carvas je poročal na sestanku poslanskega kluba slovaške ljudske stranke o preskrbi Slovaške z žitom, krompirjem, fižolom, mesom, maslobo, čevlji, usnjem, gradbenim materialom, sladkorjem, tekstilnimi izdelki, premogom in kemikalijami. Ugotovil je, da vprašanje prehrane prebivalstva ne pomeni nobene take nevarnosti, da bi šlo za obstoj naroda in države. Ob upoštevanju vseh težko, kar jih prinaša vojna in kar jih še utedne nastati, se lahko reče, da je preskrba Slovaške v novem gospodarskem letu zagotovljena.

Sofija snažno mesto

Glavne ceste in ulice so v Sofiji mnogo snažnejše kakor v katerem koli drugem mestu jugovzhodne Evrope. Treba je sicer priznati, da pripomore k vrisu snažnosti deloma tudi trik, izražen v tem, da so pločniki v Sofiji iz rumenih in glaziranih opek, s kakršnimi so tlakovane vse večje sofijske ulice. Ta tlak ima pa tudi svoje slabe strani. Voda se počasi odteka, če zapade sneg, postane tlak zelo gladek, da je nevarno te po pešcem kakor tudi motornim vozilom. Kadar pa nastane poledica, sploh ni mogoče hoditi po mestu. To je svojevrsten pojav v Sofiji. Zato je pa tlak vedno enako snažen in njemu se mora Sofija v veliki meri zahvaliti, da napravi na tuja vris izredno snažnega mesta. Splošen prijeten in ugoden vtis povzročajo še moderna poslopja, zlasti kraljevska ter palače ministrstev in tujih poslanstev.

Toda tudi mestna uprava in policija sta storili svoje, da je Sofija tako snažno mesto. Malo je mest v Evropi, kjer bi bilo toliko kolaric za papir in druge odpadke, kakor jih je v Sofiji. Nikjer pa tudi ni policija prebivalstva vzgojila tako dobro kakor v Sofiji, da odpadke res tudi meče v košarice. Policija pa tudi ne pozna v tem primeru nobene šale. V dveh mesecih je zasačila 3400 mešanov, ki so se bili pregrešili proti predpisom o snagi. Vsi so bili kaznovani z denarno globo. Občinska blagajna je dobila 18.380 levov. Enako strogo bo postopala policija tudi v bodoče.

Nov most čez Donavo

Mešana bolgarsko-rumunska komisija za proučevanje načrta novega mostu čez Donavo je imela oni dan v Ruze prvo sejo. Komisija se je hotela na mestu prepričati, ali je zemljišče pripravno za most. Delegaciji obeh držav sta prišli na sejo polnoštevno. Rumunsko delegacijo je vodil eden najvišjih uradnikov v rumunski železniški direkciji Trajan Parvu. Člani komisije so ravnatelja oddelka za gradnjo mostov Boju Rianu, ravnatelja oddelka za vodne gradnje Pider in še nekaj strokovnjakov. Bolgarski komisiji predseduje generalni železniški direktor Samadžiju, njegov pomočnik je tehnični ravnatelj bolgarskih državnih železnic Filipov.

Komisija si je ogledala na obeh bregovih Donave zemljišče, kjer bo zgrajen most. Sklenila je takoj prijeti s preskovanjem terena. Vodja bolgarske delegacije je v pogovoru z novinarji zlasti naglašal, da je naletela pri namestitvi ministrskega predsednika Mihailu Antonescu ter prometnemu ministru Bojujulu na polno razumevanje. Komisija upa, da bodo priprave za gradnjo mostu kmalu končane. Pozneje se bo sestajala mešana komisija v Sofiji.

Bolgarski Rdeči križ

Bolgarski Rdeči križ je dobival doslej denarna sredstva na temelju sporazuma s celo vrsto gospodarskih organizacij. Ta pogodba je pa letos sredi novembra potekla. Rdečemu križu je bilo treba zagotoviti potrebna denarna sredstva zakonskim potom. Sobrajanje je bil predložen te dni osnutek zakona, po katerem se zviša prispevek, ki ga je treba plačevati od vsega uvoženega in izvoženega blaga v znesku 2,5 pro milie fakturne vrednosti. V novem času se ta prispevek podvoji. Vrednost bolgarskega uvoza je znašala lani 10.24, izvoza pa 9.23 milijard levov. Rdeči križ je dobil lani iz tega naslova okrog 50 milijonov levov. Poleg osnovnih nalog, skrbi za ranjene, opreme sanitetnih viakov in vojni bolnic itd., mora Rdeči križ zdaj skrbeti tudi za vojne ujetnike bolgarske narodnosti, ki so prišli v ujetništvo lani ob razsulu bivše jugoslovske in grške vojske.

Večina teh vojnih ujetnikov se je že lahko vrnila k svojim družinam v priključnih pokrajinah v Makedoniji in Trakiji. Stroški Rdečega križa so se znatno povečali zaradi splošnega porasta cen. Bolgarski Rdeči križ združuje v Sofiji eno največjih in najmodernejših bolnic v Bolgariji.

Telefonski promet v Budimpešti

Telefonski promet v Budimpešti je v zadnjih letih silno narasel. V novemburu 1938 je bilo v Budimpešti samo 12.24 milijonov kraljevskih pogovorov, lani v decembru že 17.58, letos v oktobru 19.16, v novembru pa 20.5 milijonov. Število telefonskih priključkov je naraslo do 74.543 v novembru 1938 na 97.083 v novembru letošnjega leta. Poleg števila medkrajnih telefonskih pogovorov je naraslo tudi trajanje istih in poština uprava je bila prisiljena postaviti posebne kontrolne aparate, da ugotovi ali se ljudje res drže predpisanih petih minut. Kjer se ne drže predpisane časa, se telefonski aparati vzamejo iz prometa. V bodoče bo poština uprava postopala v tem pogledu še strožje, zlasti zato, ker tovarne ne dobavljajo novih telefonskih aparatov in ker so močne nove telefonske zveze samo s pomočjo starih aparatov.

Draginjske doklade slovaških uradnikov

Do osamosvojitve je imela Slovaška slabo plačano uradništvo. Nižji uslužbenci so imeli 600 do 900 kron, poluradniški 700 do 1.000, uradniki z akademsko izobrazbo pa komaj nekaj nad 1.300 kron mesečne plače. Slovaška vlada je pa poskrbela, da so se uradniške plače ravnale po porastu cen. Poleg tega je pa dvignila življenjski nivo uradništva. Uradniške plače so bile opetovno zvišane in uradniki so dobili tudi posebne doklade za otroke. Da bi se izenačil položaj državnih uradnikov z onim zasebnih, je vlada zdaj sklenila izplačevati uradništvu posebne draginjske doklade. Doslej so prejemali oženej državni uradniki in uslužbenci mesečno po 200 kron draginjskih doklad, zljaj bodo pa zvišane za 150%, torej na 300 kron, samcem pa za 100%, torej na 300 kron.

s pogreba, ne sme kazati, kolikanj ga njuna žalost veseli. Prisrčen je torej z vso resnobo, ki jo je terjal položaj, si naročil skodelico kave in šele potem odgovoril padajošema na njune vprašujoče poglede.

»Se vedno nič!« je rekel in žalostno zmajal z glavo.

»Kaj! Torej niste zasnovali nobenega drugega načrta?« je vzkliknila Dolly in srčno namrščila obrvi.

»Ne še,« je odvrnil Chimp.

»Kaj pomeni po tem takem, pet in šestdeset od sto in pet in trideset od sto?« je vprašala Dolly, ki se je očitno razvnela. »Povejte mi to, za Boga svetega?«

»In meni takisto!« je z neobičajno prevzetnostjo pritegnil Soapy.

Chimp je videl, da sta morala že pred njegovim prihodom razpravljati o stvari. Njuna soglasnost je bila kar prečudna.

»Toliko se ustite, da ste glava vsega podjetja,« je z obtožujočim glasom nadaljevala Dolly. »Rekli ste, da je treba možgane bolj plačevati kakor ruke, zdaj pa brez sramu priznavate, da nimate nič več pameti kakor vsak kunc.«

»Še toliko ne,« je popravil Soapy Molloy, ki je v deških letih redil te plahe živalce in jih je imel zaradi tega rad.

Chimp je z zamišljenim obrazom sbral svojo kavo. Misli je na to, kako se lahko človekova usoda v kratkem času povsem izpremeni. Da ni bilo čudovite zadevice z lordom Tilburyjem, bi bil moral poslušati te litanije v čisto drugačem stanju duha.

Očitno sta se bila tovariša pripravila za viharen nastop.

P. G. Wodehouse

PODJETNI SAM

Humorističen roman

»Kaj?« je zavpil Chimp, kakor bi ga bil z nožem v srce.

»Do korenin,« je Sam neizprosno podčrtal. »Za vse zlato tega sveta ne dovolim, da bi mi s tema omelema privlačil molje v hišo.«

»Lord Tilbury je vzdihnil. Čudaka muhe tega mladenci je bilo res vsak dan težje prenašati.

»Misel mu je z žalostnim domotožjem poletela nazaj v tiste blažene dni, ko je mirno in zadovoljno živel na tej zemlji, ne sluteč, da nesrečni Sam bočbe obstoji. Tudi takrat je šlo časih kaj narobe, a kako majhne in ničeve so se mu zdele danes vse težave, kar jih je prej poznal!

»Mislim, dragi Twist, da bo res treba žrtvovati brke, se pravi, ako vam žrtvi ni pretežka,« je rekel s prenapetim glasom.

»Namesto da bi pri teh besedah srečal mirni in ravnodušni pogled, kakršen se spodobi zasebnemu detektivu, je v svoje nemajhno presenečenje opazil poparjenost, ki ni bila daleč od obupa. Človek bi bil mislil, da so gospodu Twistu pravkar prečitali smrtno obsodbo.

»Obrijem naj si jih?« je Chimp zajeljal in si očetovsko pogladil obloženava priviska. »Te uboge brke naj si obrijem?«

»Obriti si jih mora,« je Sam ponovil z glasom,

»Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani

59

ki ni dopuščal oporekanja. »Do tal obriti in s pepelom potrositi tla, kjer so rasli!«

»Dobro, gospod,« je z mrtvaškim glasom privolil Chimp.

»Po tem takem bi bilo tudi to urejeno,« je očitno potolažen rekel lord Tilbury. »In tako, dragi Twist, lahko v najkrajšem času nastopite službo pri gospodu Shotterju.«

Chimp je s komaj prikritim nezadovoljstvom prikimal.

»Prepričan sem, da boste z mojim vrlim Twistom zadovoljni,« se je njegovo lordstvo obrnil k Samu.

»Miren je, trezen, spoštljiv... neutrdujliv pri delu...«

»Da, da, prav v tem je grda plat vse zadeve,« je odvrnil Sam in zmajal z glavo.

Lord Tilbury je še enkrat globoko vzdihnil.

XX.

Pajdaši se prikažjo.

Ko je Chimp Twist zapustil Tilburyjevo zgradbo, je krenil ob vkrcavalščih proti zahodnemu delu mesta, ker je imel s svojima vrlima zaveznikoma snidenje v kavarni »Pri levih«, v Green Streetu na Leicester Squaru.

Potrtost zaradi žrtve, ki mu jo je bil naložil Sam Shotter, ni dolgo trajala. Možje takega kova, kakor je bil Chimp Twist, znajo gledati dogodkom v oči.

Menil je, da bi bilo konec koncev otročje, če bi se spričo takega nepreračunljivega udara usode že na prvi mah vdal obupu. Saj je šlo le za nekaj dni, kajti po dvignjenju zaklada, ki ga je čakal v vabljenem »Mon Reposu«, se je mogel vsak čas umak-

niti v kak skrit kraj in počakati, da mu zrasto novi brki. Oboji, brki in zalisci (zastran le-teh ga sicer nikoli ni mikalo, da bi jih imel), se lahko primerjajo z resnico: zatiraj jo kolikor hočeš, vkljub temu bo spet in spet silila na površje.

Samo malce potrpljenja je bilo treba, pa mu brki po žrtvi znova zrasto, mogočni in štrleči kakor nekdaj.

Da. Kaj bi neki obupaval. Ko bodo travniki spet beli od marjetic, se bo tudi on košatil v nezmanjšani moški lepoti.

Premišljujoč o tem odločilnem kosu svoje življenjske poti, je Chimp Twist naglo stopal do konca vkrcavalščih, zavil po Northumberlandski aveniji in dospel na kraj snidenja, kjer sta gospod in gospa Molloy že sedela za posebno mizo in ga čakala.

Lokal, kamor sta ga bila povabila, je bil ob tej uri zelo miren; prav zaradi tega sta ga bila določila za pomenek.

Kadar gre za take reči, je treba napovedovati snidenja, in poslovnih ljudje, z njimi vred seveda tudi ženec, — nimajo radi, da bi njihov razgovor motilo bučen hrumenje tujecev, ki si naročajo obele.

Izvemši neko gospo v sivili obleki, pošiti s steklenimi biseri — ta je imela pred, naj kdo verjame ali ne, skodelico kakava in limonade, jedla pa je pocukane kolače s cambridgesko omako in prisrebravala zdaj eno, zdaj drugo izmed obeh pijač — je bila dvorana docela prazna.

Komaj se je Chimp približal Molloyu in njegovi ženi, je že opazil resnobo njunih obličij in jadrno dal tudi sebi sočuten izraz. Pravilno je pomislil, da tema dvema, ki sta ga gledala, kakor bi bila prišla